

ÕPPE-
JA
KASVATUSTÖÖ
KOOLIINTERNAADIS

ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ KOOLIINTERNAADIS

J. Sõerd

Pedagoogika ja psühholoogia sektori vanem teaduslik töötaja

TALLINN 1962

Toimetaja V. MAANSO

Kirjastatakse Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi Opetatud Nõukogu otsusel.

Brošüüris antakse põhilisi juhtnõure õppe- ja kasvatustöö korraldamiseks ja selle juhtimiseks kooliinternaadis. Töö koostamiseks on autor jälginud õppe- ja kasvatustööd paljudes Eesti NSV koolide internaadides ja üldistanud paremaid kogemusi.

Brošüür on mõeldud metoodiliseks abimaterjaliks kooliinternaadi töötajatele.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

SISSEJUHATUS.

NLKP XXII kongressil vastuvõetud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis on hariduse ja kasvatustöö alaste põhiülesannete seas rõhutatud laste ühiskondliku kasvatuse arendamist. Internaatkoolide ja pikapäevärühmade kõrval on ühiskondliku kasvatuse süsteemis küllaltki tähtis koht koolide internaatidel. Meie vabariigi 1111 koolist töötas 1960/61. õppeaasta lõpuks 453 kooli juures internaat, seega oli internaat umbkaudu 40% koolide juures; 164 666 õpilasest elas internaatides 21 507 õpilast ehk ümmarguselt 13% õpilaste üldarvust (juurde on arvestatud ka internaatkoolid — 11 kooli 2858 õpilasega).

Need arvud näitavad, et õppe- ja kasvatustöö küsimustele kooliinternaadis on vaja kõige tõsisemat tähelepanu osutada. Koolireformi elluviimisega ja seitsmeklassiliste koolide reorganiseerimisega kaheksaklassilisteks koolideks on suurenenud internaatide tähtsus veelgi.

Internaaadi töö on oma spetsiifika. Üheks internaaadi erijooneks on see, et lapsed elavad eemal kodust, perekonnast. Sellepärast tuleb internaaadi elu korraldada võimalikult perekonnalaadiliselt, luua internaadis lastele mugav, kodune miljö. Teiseks internaaadi iseärasuseks on laste elu kollektiivis. Seda arvestades on vaja maksimaalselt kasutada kollektiivi kasvatustõhku jõudu, rakendada õpilasi endid oma elu juhtimisele, kujundada igati kollektiivi avalikku arvamust. Kolmandaks internaaadi erijooneks on see, et elu ja tegevus ei toimu siin stiihiliselt, vaid kindla pedagoogilise juhtimise järgi.

Kooliinternaatide tööd käsitlevat kirjandust — raamatuid ja artikleid — on ilmunud vähe. Vajadus niisuguse kirjanduse järele on aga suur, seda enam, et internaatide kasvatajad vastavat eriettevalmistust oma tööks ei ole saanud (välja arvatud ehk mõned üksikud). Käesolev meetodiline juhend püüab internaatide töötajaid mõningal määral abistada, andes põhilisi juhtnõore õppe- ja kasvatustöö korraldamiseks ja selle juhtimiseks internaadis. Vaatlusest on välja jäänud administratiivsed ja majandusküsimused, piirdutud on töö pedagoogilise küljega.

I. ÕPPETÖÖ KOOLIINTERNAADIS.

Õpilaste vaimse kasvatusse seisukohalt on suur tähtsus koduste ülesannete täitmisel. Kuigi praegu pööratakse järjest enam tähelepanu sellele, et õpilased omandaksid aine põhiliselt juba tunnis, jääb õppeprotsessis oma koht ka kodustele ülesannetele. Internaadis tuleb luua soodsad tingimused õppimiseks, kindlustada koduste ülesannete korralik täitmine, arendada õpilastes iseseisva töö harjumusi, teadlikku suhtumist oma ülesannetesse ja vastutustunnet tehtud töö eest.

Selleks et internaat ei töötaks neis küsimustes koolist isoleeritult, on vajalik tihe koostöö kasvatajate ja õpetajate vahel. Selle koostöö tõhususest sõltub suurel määral internaadi õpilaste õppeedukus.

Kasvatajate ja õpetajate koostöö peaks väljenduma kõigepealt nendevahelises pidevas, igapäevases kontaktis. Kui õpetajad informeerivad kasvatajat internaadi õpilaste töö tulemustest tunnis, märgivad ära nende vastuste tugevaid ja nõrku külgi, lünki läbivõetud materjali tundmises, juhivad tähelepanu sellele, kes tunnis eriti hästi või halvasti töötas, siis võimaldab kõige selle teadmine kasvatajal ettevalmistustunnis vajalikele probleemidele teadlikult tähelepanu pöörata, vastavaid abinõusid rakendada ja nii töös paremaid tulemusi saavutada. Teiselt poolt on ka õpetajal kasulik teada, kuidas õpilased internaadi ettevalmistustunnis koduste ülesannete õppimisega toime tulid, kes õppis kohusetundlikult, kes mitte, missugused ülesanded täideti kergesti ja mis valmistas raskusi.

Taoline vastastikune informatsioon toimub kergemini, kui kasvatajal on koolis mõnevõrra tunde. Siis viibib kasvataja rohkem õpetajate hulgas, mis kergendab koostööd. Pealegi lisanduvad sel puhul õpetajatelt saadud andmetele veel isiklikud tähelepanekud õpetajana.

Õpetajate ja kasvatajate vahelist isiklikku kontakti on kergem pidada väiksemates koolides ja internaatides, samuti seal, kus kool ja internaat töötavad samas majas või lähestikku. Nendes koolides, kus niisugune koostöö on raskendatud, võib kasutada ühist sidepidamis-kaustikut, kuhu nii õpetajad kui ka kasvatajad oma tähelepanekuid märgivad ja mida mõlemad pidevalt jälgivad.

Kasvatajate ja õpetajate koostöö üheks oluliseks vormiks on tundide külastamine kasvatajate poolt. Olgu informatiivsed andmed internaadi kasvandike töö kohta klassis kui

tahes põhjalikud, ei suuda nad siiski täielikult asendada isiklike vaatluste teel saadud tähelepanekuid. Seepärast peab iga kasvataja süstemaatiliselt külastama tunde.

Õpetaja töösüsteemis ei ole kõik tunnid ühesuguse tähtsusega. Kasvatajal on otstarbekohane külastada eriti neid tunde, kus toimub antud aine mingi sõlmküsimumise läbivõtmine, mille omandamine on järgnevate ainelõikude mõistmise paratamatuks eelduseks, kus tehakse ettevalmistusi eelseisvaks kontrolltõõks, kus tehakse ulatuslikumaid üldistusi läbivõetud aimest, kus toimub õpilaste teadmiste ulatuslikum kontrollimine, õpilaste küsitlemine või õpilaste teadmiste analüüs varem tehtud kontrolltõõ alusel. Niisuguste tundide külastamine on kasvataja tõõ seisukohalt tähtis seepärast, et nendes tehtud vaatlused ja tähelepanekud pakuvad talle palju väärtuslikke pidepunkte internaadi ettevalmistustundide korraldamiseks, aitavad luua ühtset süsteemi ja järgnevust õppetundide ja ettevalmistustundide vahel. Et kasvataja suudaks orienteeruda külastamiseks eriti olulistes tundides, peaks iga aineõpetaja andma kasvatajale andmed selliste tundide kohta kas veerandi või kuu ulatuses. Neis olgu märgitud klassi nimetus, tunni teema ja toimumise aeg (kuupäev ja mitmes tund).

Tundide külastamisel pööraku kasvataja tähelepanu internaadi kasvandike vastustele küsitlemisel (võib õpetajaga eelnevalt kokku leppida ühe või teise õpilase küsimise kohta), sellele, kas tõõ ettevalmistustunnis on olnud küllaldane, kui aktiivselt tõõtavad õpilased uue aine läbivõtmisel, kui palju uuest aimest omandatakse juba tunnis ja millele ettevalmistustunnis eriti rõhku panna, kuidas õpetaja prepareerib koduse ülesande ja kuidas õpilased sellest aru saavad. Tundide külastamisel tutvub kasvataja ka mõningal määral eri ainete õpetamise metoodikaga, mis aitab tal õigemini lahendada ettevalmistustundide käigus esilekerkinud probleeme.

Kasvataja poolt külastatavate tundide arvu ei saa viia mingi üldise normi alla, mis oleks kehtiv igasuguses olukorras ja igas internaadis. See arv sõltub suuresti kohalikest tingimustest, internaadi õpilaste õppeedukusest, kasvatajate ja õpetajate nõuete ühtsusest ning selle määrab, vastavaid asjaolusid arvestades, internaadi juhataja.

Kasvatajate ja õpetajate koostõõ ei tohi olla ühepoolne, ainult kasvatajatest lähtuv, vaid siin peavad omapoolset

aktiivsust näitama ka õpetajad. Üheks västastikuse koostöö vormiks on ettevalmistustundide küllastamine õpetaja poolt. Koduste ülesannete ettevalmistamine kui õppeprotsessi üks oluline lüli pakub huvi igale õpetajale, kes oma töösse tõsiselt suhtub. Ettevalmistustunnis selgub õpetajale, kuidas õpilased oma ülesandeid täidavad, ta saab neid juhendada ja töö lõpul kas individuaalselt või frontaalselt kontrollida. Erilist tähelepanu pööraku õpetaja mahajäänud õpilastele, nende abistamisele ja konsulteerimisele. Ka kasvatajale saab õpetaja anda vajalikke näpunäiteid oma aine õpetamise meetoodika osas, et kasvataja oskaks õpilaste koduseid ülesandeid õigesti juhendada ja kontrollida.

Samuti peavad ka klassijuhatajad aeg-ajalt küllastama internaati, et olla täiel määral kursis oma klassi õpilaste käitumisega.

Tähtsaks sidepidamisvahendiks kooli ja internaadi vahel on õpilaspäevik. Kasvatajatel tuleb õpilaspäevikuid pidevalt jälgida ning vajaduse korral õpetajate poolt kirjutatud märkustele allkiri anda. Loomulikult peavad ka lapsevanemad õpilaspäevikusse oma allkirja andma, kui lapsed kodus käivad.

Võitluses kõrge õppeedukuse eest on oluline tähtsus ühelt poolt saadud puudulike hinnete likvideerimisel, teiselt poolt aga nende vältimisel. Et kasvataja suudaks tegutseda operatiivselt ja et tal oleks selles töös edu, selleks on vajalik, et tal oleks täielik ülevaade internaadi õpilaste jooksvast õppeedukusest, nende jooksvatest hinnetest. Nii-suguse ülevaate saamist kergendab hinnete jälgimine õpilaste vihikutes, õpilaspäevikutes ja klassipäevikutes. Vihi-kud peegeldavad aga ainult kirjalike tööde eest saadud hindeid, õpilaspäevik tavaliselt suulisi hindeid. Kontsent-reerituma ülevaate annab klassipäevik, kuid ka selle kasutamine on kasvatajal seotud mõningate raskustega. Esiteks ei ole klassipäevik tal alati käepärast, teiseks tuleb seal teiste õpilaste seast selekteerida internaadi kasvandikud ja kolmandaks pole klassipäevik ülevaatlik kõikide ainete seisukohalt. Seepärast tekibki vajadus (eriti suuremas internaadis) spetsiaalse hinnetetabeli järele. Vähe on ainuüksi puudulike hinnete fikseerimisest, sest see võib kasvatajat tema töös ühekülgse orienteerida. Kasvataja ei tohi muutuda «kiirabiks», kes ainult ravib puudulikke hindeid, vaid ta peab tegema ka profülaktikat nende hinnete vältimiseks. Puudulike hinnete vältimiseks ja ennetata-

miseks on aga vaja olla kursis kõikide jooksvate hinnetega: mõne hea õpilase poolt saadud «rahuldavad» võivad endaga kaasa tuua peagi ka «puudulikke», kui kasvataja sellele õigel ajal ei reageeri ja õpilasele vajalikku tähelepanu ei osuta. Samuti ei tohiks kasvataja leppida sellega, et õpilased, kes on suutelised õppima headele ja väga headele hinnetele, õpivad ainult rahuldavatele.

Hinnetetabelit võib pidada järgmise skeemi järgi:

Klass: V-a

Õpilased	Õppeained			
	Eesti keel	Vene keel	Matemaatika	Jne.
1. Altpere, Lea	3 4 3	3 3 2	2 2 3	
2. Arumäe, Heino jne.	5 4	4 3 4 4	5 5 5	

Silmas tuleb pidada seda, et igale ainele jäetaks ruumi vastavalt selle aine nädalatundide arvule, nii et tabelisse mahuksid kõik hinded veerandi ulatuses (või poolaasta ulatuses — vastavalt sellele, kui pika aja peale graafik on planeeritud). Vajaduse korral võib graafikus erinevate värvidega eraldada suuliste ja kirjalike vastuste eest saadud hinded. Selgelt tuleb eraldada mitterahuldavad (näiteks ring ümber tõmmata).

Hinnetetabeli täitmise peaks kasvataja ülesandeks tegema internaadi nõukogule. Hinnete märkimine nõukogu liikmete poolt ei tähenda ainult tehnilist tööd, mida tehakse kasvataja jaoks, vaid sellega kaasneb kollektiivi avaliku arvamuse kujundamine. Internaadi iga õpilane peab tundma, et hinded ei ole ainuüksi tema enese isiklik asi, vaid nende vastu tunneb huvi ja nendega on kursis kogu internaadi kollektiiv.

Koduste ülesannete tegemine toimub internaadis kindlal ajavahemikul, mida nimetatakse ettevalmistustunniks. Mõnel pool kasutatakse siin terminit «õppimistund», kuid see ei ole nii sobiv, sest võib kergesti segi minna «õppetunniga».

Üldreeglna peavad ettevalmistustundidest osa võtma kõik õpilased. Paratamatult tuleb erandeid teha õpilastele, kes samal ajal on seotud tähtsate klassi- või kooliväliste üritustega (näit. pioneerikoondusega, muusika- või spordi-

kooli tööga), kusjuures ettevalmistustunnist ärajäämine võib toimuda ainult kasvataja loal. Sellistel juhtudel hoolitsegu kasvataja selle eest, et need õpilased teeksid oma kodused ülesanded kas enne või pärast ettevalmistustunde, vabal ajal. Kui lõpuklassi või keskkooli vanemate klasside õpilastel on kujunenud tõsine töösse suhtumine, siis võib neile privileegina lubada individuaalset õppimist väljaspool üldist ettevalmistustundi. See õigus oleks maksev aga ainult täieliku õppe edukuse puhul, puudulike hinnete esinemise korral peaksid need õpilased osa võtma üldistest ettevalmistustundidest. Antud küsimuse lahendamine sõltub ka õppimistingimustest internaadis.

Ettevalmistustundide kestuse määramisel tuleb arvestada ühest küljest seda, et aeg oleks küllaldane koduste ülesannete korralikuks täitmiseks, teiselt poolt peab see olema küllalt lühike, et sunniks õpilasi pingsalt tööle, ei harjutaks asjatult venitama ja aega raiskama. Ettevalmistustundidele ülemääraselt raisatud aeg vähendab õpilaste vaba aega, värskes õhus viibimist ja kehakultuuriga tegelemist. Ühekülgne koormus viib aga ühekülgsele arenemisele ja üleväsimuse tekkimisele. Ettevalmistustundide ajaline kestus peaks olema algklasside õpilastele üks kuni kaks tundi, V—VIII klassi õpilastele kaks tundi, vanemate klasside õpilastele kuni kolm tundi.

Silmas tuleb pidada seda, et ruum, kus toimuvad ettevalmistustunnid, vastaks tervishoiunõuetele. Ruumis peab olema nõuetekohane temperatuur ja valgustus (klassi optimaalne temperatuur on 16° C, valguse minimaalne norm 150 luksit), samuti peab ruum olema hästi õhutatud. Ruumi tuleb tingimata põhjalikult õhutada enne ettevalmistustunde, samuti vaheaegadel.

Vaheajad on ettevalmistustundides vajalikud, kuna nad võimaldavad õpilastele puhkust ja vaheldust. Vaheaegade kohta on väidetud, et ei ole otstarbekohane teha vaheaega kõikidele õpilastele korraga, sest see kisub enamiku õpilasi kõrvale pooleliolevast õppimisest; parem oleks lasta vaheaegu pidada õpilastel enestel pärast mõne teema või aine õppimise lõpetamist. Selles põhjenduses on omajagu õigust, kuid küsimuse konstruktiivses osas ei arvestata seda, et niisugune individuaalne vaheajal käimine segab kõiki õpilasi mitte üks kord, vaid pidevalt. Seega tuleks jääda meil väljakujunenud kollektiivse vaheaja vormi juurde.

Ettevalmistustunni tingimustes, kus palju õpilasi töötab koos, on töö edukuse üheks tingimuseks hea distsipliin. Juba õppeaasta algul määrab kasvataja õpilastele õppimisruumis kindlad kohad, samuti nagu klassijuhataja klassis. Koha ja naabri valikul tuleb arvestada ka õpilaste eneste soove, kui need ei ole just pedagoogiliselt vastunäidustatud. Kõrd ettevalmistustunnis peab olema selline, et kõik õpilased saaksid segamatult õppida. Seejuures ei ole vaja nõuda absoluutset vaikust, asjaliku töö juures tekiv tasane sumin on paratamatu. Kasvataja peab jälgima, et see ei muutuks lärmiks, mis segab ja takistab õppimist.

Teatud ainete ja ülesannete puhul (võõrkeele hääldamine, luuletuse õppimine) või ka teatud mälutüübi puhul peavad õpilased paratamatult valjusti õppima. Kõige otsarbekam on reserveerida valjusti õppimiseks üks naaberklass või ruum, kus õpilased võiksid õppida ettevalmistustundide lõpupoole ja kuhu vajaduse korral määratakse korrapidajaks keegi vanem ja autoriteetsem õpilane (internaadi nõukogu liige). Kui aga puudub võimalus teiste ruumide kasutamiseks peale ettevalmistusklassi, siis tuleb ettevalmistustunni lõpus anda õpilastele teatud aeg valjusti õppimiseks.

Omaette probleemiks ettevalmistustundides on asjaolu, et osa õpilasi lõpetab oma kodused ülesanded alati märksa varem kui ülejäanud. Nii tulevad oma tööga varem toime algklasside õpilased, aga ka üheelistest lõpetab üks varem kui teine. Niisuguseid õpilasi võib lubada ettevalmistusklassist varem lahkuda, suunates neid mängima, sportima, vabaharrastustega tegelema ja määrates kindlasti vanemate õpilaste seast korrapidajad. Kui aga see toob enesega kaasa distsipliinirikumisi, siis tuleb töö lõpetanud õpilased jätta õppimisruumi, varudes neile vaikset tegevust lauamängude, lugemise, joonistamise, näputöö näol. Seega sõltub probleemi lahendamine internaadi distsipliinitasemest. Suuremas internaadis, kus õppimine toimub mitmes rühmas eraldi ruumides, tuleb need rühmad komplekteerida vanuseprintsibi järgi (nooremad ja vanemad õpilased eraldi).

Koduste ülesannete tegemisel internaadi tingimustes on see eelis, et õpilastel on ettevalmistustunnis kasutada vajalikud näitlikud õppevahendid. Õpilased saavad siin kasutada pilte, kaarte, tabelleid, skeeme, makette ja moolaže, mida õpetaja on näidanud tunnis uue aine läbivõtmisel.

Nüüd, ettevalmistustunnis, on õpilastel võimalus vaadelda neid vahendeid lähemalt, pikemat aega, süveneda nendes, selgitada nende varal tunnis arusaamatuks jäänud küsimusi. Kõik see mõjub kaasa aine kindlamale ja teadlikumale omandamisele. Järgmisel tunnil vastates suudab õpilane paremini näitlikes õppevahendites orienteeruda ja neid vastamisel kasutada.

Näitlike õppevahendite kasutamine ettevalmistustunnis peab toimuma pedagoogiliselt hästi läbimõeldult. Iga klassi õpilaste seast tuleb määrata üks õppevahendite tooja, kes vastutab selle eest, et ettevalmistustundide alguseks oleksid kohal kõik vajalikud vahendid. Kui ettevalmistusklassis töötavad koos paljude klasside õpilased, ei ole võimalik sinna paigutada kõiki õppevahendeid, vaid nende paigutamiseks võib kasutada tühje naaberklasse, kuhu teatud ajaks õpilasi töötama võib lubada.

Näitlike vahendite kasutamine on kergesti korraldatav nendes internaatides, kus ettevalmistustunnid toimuvad kooli ruumides. Raskem on olukord seal, kus internaadi ruumid on koolist eraldi, sest kooli õppevahendeid seal kasutada ei saa. Sellistes internaatides peavad juhatajad hoolitsema selle eest, et internaadile muretsetaks kõige põhiisemad kaardid, tabelid jne., mida õpilased võiksid kasutada ettevalmistustundides.

Ettevalmistustund algab sellega, et kasvataja kontrollib õpilaste kohalolekut (ettevalmistustundi hilinemine ei ole lubatud samuti nagu õppetundigi) ja nende valmisolekut tööks — kas on kõigil kaasas vajalikud õpikud, vihkud, joonlauad, sirklid jne. Samuti tuleb jälgida, kas on hoolitsetud vajalike näitlike õppevahendite toomise eest. Seejärel asutakse tööle, kusjuures kasvataja teeb õpilaspäevikuid jälgides kohe kindlaks, milline töö tuleb ettevalmistustunnis ära teha. Kõikide koduste ülesannete teadmine võimaldab kasvatajal õpilasi paremini juhendada ja kontrollida, aga ka anda neile näpunäiteid ratsionaalsete õppimisvõtete kasutamise kohta. Õpilaspäevikute jälgimine võimaldab kasvatajal teha tähelepanekuid nii päevikupidamise üldise korra kui ka viimaste jooksvate hinnete kohta.

Ettevalmistustunni ajal jälgib kasvataja, et kõik õpilased töötaksid iseseisvalt, et ei esineks mahakirjutamist. Aeg-ajalt liigub kasvataja ettevalmistusklassis ringi, jälgib töö käiku ja juhendab abivajajaid. Kui õpilane puutub

oma töös kokku raskustega, mida ta iseseisvalt ületada ei suuda, annab ta sellest kasvatajale käetõstmisega märku. Viimane kas kutsub õpilase oma laua juurde või läheb õpilase juurde — nii kuidas antud olukorras otstarbekam on. Enne kui kasvataja asub õpilast juhendama, tuleb tal tingimata veenduda, kas õpilane on ära kasutanud kõik võimalused ülesande iseseisvaks lahendamiseks. Selleks tuleb õpilasel lasta jutustada senisest lahenduskäigust, erinevate lahenduste otsimisest, lahendamiseks vajalike reeglite ja seaduste meeldetuletamisest. Kasvataja võib asuda õpilase abistamisele alles siis, kui ta on veendunud, et õpilane on järele proovinud kõik võimalused esilekerkinud takistuse ületamiseks ja siiski ülesannet iseseisvalt lahendada ei suuda. Kui õpilased harjuvad kasvatajalt abi saama iga pisemagi raskuse puhul, siis arendab see õpilastes mõtteloidust, takistab iseseisvuse, aktiivsuse ja vastutustunde kasvatamist. Niisugune tõsine hädaoht on aga kõikides internaaditüüpi õppeasutustes olemas. Sellepärast peab kasvataja oma töö õpilaste juhendamisel ja kontrollimisel hästi ja põhjalikult läbi mõtlema ning seda just peamiselt õpilaste aktiivsuse ja iseseisvuse kasvatamise seisukohalt.

Ka see, kui d a s kasvataja õpilast abistab, on väga oluline. Abistamine ei tohi olla etteütlev, nii et õpilase mõtlemisel enam midagi teha ei jää, vaid see peab suunama õpilase mõtlemise õigele teele. Niisuguseks abistamiseks võib olla suunav küsimus, analoogilise ülesande lahendamine või näite toomine kasvataja poolt, näpunäide selle kohta, mida on vaja lugeda õpikust või vihikust, mida korrata varemõpitud. Selline abistamine ei ole vastuolus õpetamise aktiivsuse ja iseseisvuse printsiibiga.

Õpilaste juhendamisel peab olema kasvatajal valvsat silma, et osutada abi seal, kus seda kõige enam vajatakse. Mõned õpilased ei pöördu oma temperamendi või liigse karflikekuse tõttu kasvataja poole abi saamiseks ka siis, kui nad seda tegema peaksid. Kasvataja peab seda märkama ja mitte alati ootama õpilase käetõstmist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata nõrgalt edasijõudvatele õpilastele, kelle tööd tuleb jälgida pidevalt.

Õpilaste juhendamine ja abistamine kasvataja poolt eeldab seda, et kasvataja ise tunneb piisavalt vastava õppeaine sisu. See on lihtsam alg- ja keskmiste klasside puhul, kus kasvataja saab õpilaste juhendamisega kergemini hak-

kama. Keerukam on lugu keskkooli vanemate klassidega, sest nende puhul ei saa enam nõuda, et kasvataja oleks suuteline ühesuguse asjatundlikkusega juhendama kõikide ainete õppimist. Et aga keskkooliõpilased on enam iseseisvad, vajavad ettevalmistustunnis vähem abistamist ja juhendamist kui nooremad, siis ei ole kasvataja mittekompetentsus mõnes aines veel tööd takistavaks teguriks. Üksikjuhtumel, kui kasvataja ise õpilasi abistada ei suuda, võib juhendamiseks abi paluda teistelt kasvatajatelt ja õpetajatelt.

Koduste ülesannete ettevalmistamise lõppedes toimub tehtud töö kontrollimine kasvataja poolt. Tegelikult algab kontrollimine juba varem, sest õpilaste tööd jälgides ja juhendades on kasvatajal samal ajal võimalus ka töö kontrollimiseks. Kuid niisugune kontrollimine ei ole igakülgne ega põhjalik, seepärast on vajalik lõplik kontrollimine.

Ülesannete täitmise kontrollimine on vajalik eelkõige seepärast, et harjutada õpilasi süstemaatiliselt töötama, oma ülesandeid hästi ja korralikult täitma. Kui ühegi ülesande täitmata jätmine ei jää kasvataja valvsale pilgule märkamatuks, siis on see lohaka töösse suhtumise väljajuurimise üheks eelduseks. See kõik kriipsutab alla õppeülesannete täitmise kontrollimise suurt kasvatuslikku tähtsust.

Kuid see on ainult asja üks külg. Asja teine külg hoiatab kasvatajat kontrollimisega liialdamise eest. Kui näiteks kasvataja kontrollib päev päeva kõrval kõiki õpilasi kõikides ainetes (väiksemas internaadis on see võimalik), siis nüristab ta sellega õpilaste vastutustunnet.

Kõikide õpilaste töö kontrollimiseks pole seega vajadust (ja tavaliselt ka võimalust), vaid piisab valikkontrollist, ainult osa õpilaste kontrollimisest. Õpilaste valik kontrollimiseks ei tohi olla juhuslik, vaid kasvataja peab selle eelnevalt läbi mõtlema. Valik sõltub ka õppeedukusest: nõrgemaid õpilasi tuleb tihedamalt kontrollida. Kontrolli valivus seisneb ka selles, et kasvataja võib kontrollida ühe õpilase vihikus kõiki ülesandeid ja harjutusi, teise vihikus ainult ülesannete vastuste õigsust, kolmanda vihikus teatud osa tehtud harjutusest. Suuliste ülesannete valikkontrollimisel võib kasvataja lasta õpilasel jutustada õpitud ainelõigu põhiküsimustest, anda teema kohta kavapunktid, tuua omapoolseid näiteid, sõnastada reegel, näidata tähtsamaid asju kaardil või skeemil, teha omapoolseid järeldusi.

Kui kasvataja ainet põhjalikumalt tunneb, võib ta suu-
lisi ülesandeid ka frontaalselt kontrollida. Selleks eralda-
takse ühe klassi õpilased mõnda teise ruumi, kus esita-
takse neile õpitu kohta frontaalseid küsimusi. Niisugune
vestlus võimaldab küllaltki lühikese ajaga saada üldise
ülevaate ettevalmistumise tasemest kui ka üksikute õpi-
laste tööst.

Üldiselt tuleb kontrollimisel silmas pidada, et õpilane
ise mõistaks, mis tal on nõrgalt läbi töötatud, ja paran-
daks ise oma vead.

Kasvatajapoolse kontrolli kõrval tuleb laialdaselt raken-
dada ka õpilaste omavahelist kontrolli. Näiteks saavad
pinginaabrid omavahel kontrollida luuletuse või võõrkee-
le sõnade päheõppimist. Ka kirjalike ülesannete puhul võib
õpilaste vastastikust kontrollimist kasutada. Sel puhul
tuleb aga eriti rõhutada ja alla kriipsutada, et kontrollija
vea märkamisel seda lihtsalt ära ei parandaks, vaid juhiks
kaaslase tähelepanu sellele, missuguses ülesandes on viga
või missuguse reegli vastu on eksitud harjutuse teatavas
lauses.

Õpilaste vastastikuseks kontrollimiseks võib moodustada
väikesed kollektiivid, 4—5-liikmelised õpilasrühmad (see
tuleb kõne alla alates V klassist). Koduste ülesannete täit-
mise järel kontrollivad rühma liikmed üksteist vastastikku,
ja kui kõikidel on ülesanded tehtud, teatab rühmavanem
sellest kasvatajale. Kasvataja võib teha rühmas valikkont-
rolli, võib aga ka üldse mitte kontrollida. Seejärel lubab
kasvataja vastavalt internaadi tavale kas rühmal etteval-
mistusklassist lahkuda või sealsamas millegi muuga
tegelda. Kui kasvataja poolt teostatud valikkontrollil või
järgmises õppetunnis aga selgub, et mõni rühma liikmetest
polnud oma ülesandeid rahuldavalt täitnud, siis ei lubata
sel rühmal teatud aja (näiteks nädala) jooksul varem õppi-
mist lõpetada, samuti kontrollib kasvataja neid rohkem.
See võte arendab õpilaste kollektiivsustunnet, vastutust
oma ja kaaslaste ülesannete korraliku täitmise eest.

Aeg-ajalt on otstarbekohane korraldada internaadi nõu-
kogu kontrollkäike ettevalmistustundidesse koduste üles-
annete täitmise kontrollimiseks. Selliseks kontrollkäiguks
koostab internaadi nõukogu brigaadi, kuhu kuuluvad vane-
mad ja autoriteetsemad õpilased, internaadi nõukogu liik-
med ja aktivistid. Et brigaadi töö kulgeks edukamalt, on
soovitav piirduda ühe kindlapiirilise lõigu kontrollimisega,

milleks võib olla mõni aine (näiteks vene keel) või kõikide ainete kirjalikud tööd.

Häid tulemusi õppetöös annab ka õpilastevaheline šeflus. Šeffide ülesanded ei piirdu muidugi ainuüksi õppeülesannete täitmise kontrollimisega, kuigi see on oluliseks osaks nende töös. Šeffide ülesannete hulka kuulub kontrollimise kõrval ka šeflusaluste juhendamine õppimisel, neile raskete küsimuste selgitamine. Et see ei kujuneks šeflusaluste eest töö äratagemiseks, selleks tuleb šeffe põhjalikult instrueerida. Šeflus võib olla kas individuaalne või kollektiivne. Individuaalseks vormiks on šeflus üksikute õpilaste vahel, kollektiivse vormi puhul on ühe klassi (tavaliselt vanema) õpilased mõne teise klassi šeffideks. Nii võib näiteks V klass oma šefluse alla võtta I klassi õpilased.

Niisugused töövormid ja võtted aktiveerivad õpilasi, õpetavad üksteist abistama ja kontrollima, arendavad vastutustunnet ja seltsimehelikkust.

Üskkõik missugust kontrollimisviisi kasutades tuleb alati rõhutada õpilaste enesekontrolli vajadust. Õpilasi tuleb harjutada sellega, et enne kui kasvataja või teised õpilased neid kontrollima hakkavad, kontrollivad nad ise oma koduseid töid: vaatavad tähelepanelikult läbi kirjalikud ülesanded ja harjutused ning jutustavad endale vaikselt suulisi ülesandeid. See arendab õpilaste iseseisvust ja distsiplineerib nende tööd.

Kasvataja üheks põhiülesandeks ettevalmistustunnis on jälgida, et õpilased kasutaksid õigeid ja otstarbekohaseid õppimisvõtteid. Seda peab kasvataja õpilastele meenutama juba ettevalmistustunni alguses, aga ka töö käigus tuleb tal näpunäiteid jagada.

Töö õigete õppimisvõtete omandamiseks peab algama juba enne ettevalmistustundi. Vabal ajal tuleb kasvatajal planeerida mitmeid vestlusi teemal «Kuidas õppida?», millest saab õpilastele selgeks, missuguses järjekorras aineid õppida, kuidas kordamisi jaotada jne. Hiljem ettevalmistustundides on kasvatajal võimalik jälgida, kuidas õpilased tema nõuandeid praktikasse rakendavad, ja üht või teist meelde tuletada või parandada. Kui niisuguse pideva töö tagajärjel õpilased omandavad õiged õppimisvõtted ja harjuvad neid kasutama, siis omandavad nad materjali kiiremini, kindlamalt ja nende õppeedukus tõuseb. See viitab mainitud lõigu erakordselt suurele tähtsusele kasvataja töös.

II. KASVATUSTÖÖ KOOLIINTERNAADIS.

Internaadi üheks põhiliseks ülesandeks on õpilaste kasvatamine. Internaati ei ole ainuüksi õpilaste ööbimis- ja õppimiskohaks, vaid on eelkõige kasvatusasutuseks, mis töötab kõige tihedamas koostöös kooliga.

On selge, et õpilaste kasvatamine internaadis ei toimu mingite eriliste, spetsiaalsete kasvatuslike ürituste kaudu, vaid õpilast kasvatatakse kogu internaadi miljöös. Õpilasele mõjub kasvatuslikult internaadi kord ja puhtus, režiim ja distsipliin internaadis, ruumide kujundus, suhted kaaslastega, kasvataja välimus, tema käitumine, tema poolt esitatud nõuded, mitmesugused üritused ja tegevused ning mitmed muud komponendid.

Et internaati peab asendama kodu, olema õpilastele teiseks koduks, siis peame seal looma ka vastava õhkkonna. Mida kaunimad ja hubasemad on internaadi ruumid, mida rohkem õpilased üksteist abistavad, mida usalduslikumad ja südameikikumad on kasvataja ja kasvandike suhted, seda paremini ja kodusemalt tunnevad õpilased end internaadis, seda kergem on neil neile läheneda ja kasvatustöös soovitud tulemusi saavutada.

Kommunistliku kasvatus ülesandeks on igakülgsest arenenud inimese kasvatamine. Seda printsiipi tuleb kõige tõsisemalt arvestada ka internaadi kasvatustöös. Mainitud pedagoogilise aksiooni rõhutamine võib näida selle üldtunnet tõttu ülearusena, kuid internaatide tööpraktika kõneleb vastupidisest. Pahatihti leiame internaatide kasvatus- töös ühekülgsest, nõrgalt on esindatud ka kõlbeline, esteetiline kasvatus või mõni muu kommunistliku kasvatus- komponent. Seepärast ongi vaja igakülgse kasvatus- nõuet senisest enam rõhutada ja, mis peab, tegelikult töös rakendada.

Kuigi õpilaste kasvatamine toimub internaadi kogu miljöös kaudu, omab kasvatustöös erilist tähtsust õpilastele antav tegevus, kõik üritused, mis õpilastele organiseeritakse.

Õpilaste vaba aja sisustamisele aitavad suuresti kaasa klassi- ja kooliväline töö, pioneeri- ja komsomoliüritused. Ka internaadi õpilased võtavad arvukalt osa mitmesuguste ringide tööst, pioneerikoondustest, komsomolikoosolekutest, mitmesugustest muudest nende organisatsioonide poolt korraldatud üritustest, samuti ka muusikaklasside ja -koolide tööst ning spordikoolide ning -ringide ja -sekt-

sioonide tööst. Kasvatajad peavad klassi- ja koolivälise tegevuse vastu õpilastes huvi äratama ja looma tingimused, et ka internaadiõpilased kõigest eelpool nimetatust võimalikult arvukamalt osa saaksid võtta. Kuid kasvataja ei või lootma jääda ainuüksi klassi- ja koolivälisele tööle, vaid peab ka ise internaadis õpilaste vaba aega sisustama. Klassi- ja koolivälisest tööst ei võta ju osa kaugeltki mitte kõik internaadi õpilased, pealegi ei toimu need üritused iga päev.

Internaadi vaba aja organiseerimisel tuleb ka õpilastele enestele anda võimalusi oma tegevuse määramiseks. Ei ole õige näha ideaalselt korraldatud kasvatustööd selles, kui kogu vaba aeg on sajabrotsendilisel täidetud õpilastele kohustuslike üritustega. See tüütab õpilasi ja nüristab lõpude lõpuks nende huvi nii mõnegi huvitava ürituse vastu. Seepärast anname õpilastele aeg-ajalt võimaluse ise endale tegevust valida: kas raamatut lugeda, kirja kirjutada, raadiot kuulata, televiisorit vaadata (kus see on võimalik), käsitööd nokitseda, mõne spordialaga tegelda või midagi muud meelepärast teha. Selleks peavad olema eelkõige vastavad materiaalsed võimalused: raamatuid, ajalehti-ajakirju lugemiseks, töökoda töötamiseks, spordivahendeid, muusikariistu kasutamiseks jne. Samuti peab olema õpilastele selgeks tehtud, mida üldse tohib teha ja mida mitte, et õpilased ei hakkaks neile antud vabadust kurjasti kasutama.

Vaba aja sisustamisel peetagu silmas ka eakohasuse printsiipi. Internaadis on tavaliselt õpilasi enam-vähem kõikidest klassidest ning seetõttu pole alati võimalik korraldada tegevusi, mis oleksid ühetaoliselt huvitavad, arusaadavad ja kasulikud kõigile õpilastele. Enamasti tuleb tööd korraldada noorematele ja vanematele õpilastele eraldi. Kui internaadis töötab korruga ainult üks kasvataja ja erineva tegevuse korraldamine noorematele ja vanematele õpilastele on seetõttu raskendatud, siis on soovitatav nooremate õpilastega tegelema suunata vanemate klasside õpilasi-aktiviste, kommunistlikke noori ja vanemaid pioneere.

1. ÕPILASKOLLEKTIIVI KASVATAMINE.

Kasvataja töö internaadis ei tohi piirduda valvekorruga, korrapidamisega õpilaste hulgas. Kasvataja ei tohi muudatada administraatoriks, kes jälgib, et midagi erilist ei juh-

tuks, et päevarežiimi täpselt täidetaks, ametnikuks, kes annab välja puhast voodipesu ja lauamänge. Kui kasvataja ei organiseeri ise õpilastele mingit tegevust ega suuna selleks ka õpilaskollektiivi, siis mõistab ta kasvataja põhiülesandeid täiesti vääralt. Kasvataja peab olema see, kes mitmekülgse tegevuse kaudu kasvatab õpilasi. «Kasvataja peab vältima ainult ühte töötamisvormi: lihtsalt olemist laste silmade all ilma mingisuguse tegevuseta ja ilma mingi huvita nende vastu,»¹ hoiatab Makarenko.

Kuigi kasvatajale kuulub internaadis juhtiv osa, ei tähenda see sugugi, et ta peaks kasvatustöö organiseerimisel mööda minema õpilaskollektiivist ja tegema kõik üksinda. Teadupärast ei ole nõukogude pedagoogika mitte otsese, vaid paralleelse mõjustamise pedagoogika, kusjuures paralleelse mõjutamise ülesanne on täita just õpilaskollektiivil. See on üldtuntud põhimõte, mida aga internaadide kasvatustöös sageli vähe arvestatakse. Asi kipub kujunema selliseks, et ühel pool on kasvataja, kes korraldab ja kontrollib, teisel pool kasvandikud, kes korraldusi täidavad ja kontrollile alluvad. Kasvataja on tihti see, kes hommikul õpilased internaadis äratab, kes juhatab hommikuvõimlemist, kontrollib pesemist, voodite tegemist, lukustab magamistoad, kontrollib söögitoa uksele puhustust, vabal ajal korraldab mängu jne. Kõik need ülesanded võib ja tulebki anda õpilaskollektiivile. Toa- või internaadivanem, kellele on antud äratuskell, äratab internaadi, üks kehakultuurikollektiivi liikmetest korraldab hommikuvõimlemist, korrapidaja jälgib pesemist, toa koristamist ja lukustab lõpuks ukse, söökla uksele täidab oma kohustusi sanitaarpost, kuna pioneeriinstruktorid korraldavad mängu. Nii saame rakendada tegevusse kogu kollektiivi ja kasvata õpilaste aktiivi.

See kõik ei tähenda muidugi kasvataja kõrvalejäämist kasvatustööst, tähendab vaid tema ülesannete suurenemist õpilaskollektiivi tööerakendamisel, aktiivi kasvatamisel, juhendamisel ja instrueerimisel. Õpilaskollektiivi rakendamine ühe või teise ülesande täitmiseks on esialgu raskem kui kasvatajal endal selle äratemine; aegamööda aga kujuneb kollektiivist kasvatajale tugev abiline.

Kollektiivi elu juhtimiseks on paratamatult vaja vastavat organit, milleks internaadis on nõukogu. Nõukogu üles-

¹ A. S. Makarenko, Kommunistlikust kasvatusesest, Tallinn 1954, lk. 222.

andeks on internaadi õpilaskollektiivi kogu mitmepalgelise elu ja tegevuse juhtimine ning suunamine ja selle kaudu kollektiivi liitmine ja kasvatamine. Õpilased tundku nõukogu töös kollektiivi juhtivat osa, tajugu, et nõudeid ei sea neile ainuüksi kasvataja, vaid seda teeb ka õpilaskollektiiv.

Nõukogu on vajalik mitte ainult keskkoolide internaatides, vaid ka 8-klassiliste koolide internaatides. Erandi võiksid moodustada vaid väga väikesed internaadid (alla 20 õpilase) ja algkoolide internaadid, kus nõukogu tööks puudub küllaldane kandepind. Nõukogu liikmete arv peaks olema umbes kümme protsenti internaadi õpilaste üldarvust, kusjuures väiksemate internaatide puhul võib see protsent olla mõnevõrra suurem, suuremate puhul aga väiksem.

Sügisel, enne nõukogu valimisi, tuleb tõsiselt mõelda kandidaatidele. Siin saavad kasvatajaid abistada pioneeri- ja komsomoliorganisatsioon, kes arutavad seda küsimust ja avaldavad arvamust, keda parematest pioneeridest ja kommunistlikest noortest võiks arvestada internaadi nõukogu liikmekandidaadidena. Kindlasti arvestatagu kandidaatide autoriteeti kaasõpilaste seas, nende organiseerimiskust ja ühiskondlikku aktiivsust. Vanemate klasside õpilaste kõrval on soovitatav nõukogusse valida ka nooremaid õpilasi, kes tutvuvad kollektiivi juhtimisega, omandavad järk-järgult vastavaid vilumusi ja suudavad pärast vanemate õpilaste koolist ja internaadist lahkumist neid täielikult asendada.

Kui nõukogu tahab tõesti olla õpilaskollektiivi elu suunavaks organiks, kes tegeleb kollektiivi elu juhtimise kõikide oluliste küsimustega, siis peab ta küllalt sageli, kas kord nädalas või vähemalt kaks korda kuus, koos käima. Nõukogu koosolekuid ei ole vaja täielikult protokollida, piisab nõukogu päevikust, kuhu kantakse sisse koosoleku kuupäev ja vastuvõetud otsuste lühike sisu.

Nõukogu tegevus ei piirdu ainuüksi koosolekutega, tähtsam on pidev, igapäevane töö. Et nõukogu suudaks edukalt töötada, tuleb talle anda konkreetsed ülesanded, tuleb jaotada kohustused nõukogu liikmete vahel. Nii valitakse nõukogu esimees, kes kogu nõukogu tegevust juhib, tema asetäitja ja sekretär, kelle ülesandeks on nõukogu päeviku pidamine. Peale nende üldiste ülesannete kuuluvad nõukogu liikmete vahel jaotamisele järgmised tööloigud:

1) õppetöö ja käitumise küsimused, 2) kultuuritöö, 3) sport ja kehakultuur, 4) sanitaar-hügieeniline ja 5) majandusalane töö. Kui nõukogu liikmete arv on alla viie, tuleb ühele liikmele anda kaks töölõiku. Iga nõukogu liige koon-dab enda ümber aktiviste ja nii moodustub vastav komisjon, kes tegeleb internaadis teatud tööloigu juhtimisega.

Internaadi kollektiivi õigeks kujundamiseks on vaja leida ja kollektiivi ette seada huvitavaid perspektiive, mille täit-mise poole kogu kollektiiv püüdleks. Perspektiiviks võib olla mingi sündmus või tegevus, mida kollektiiv ootab ja mille üle ta rõõmustab ning rahuldust tunneb. Internaadis võivad niisugusteks sündmusteks ja tegevusteks olla inter-naadiõhtu, nääripidu, spordiväljaku rajamine, ühine teat-risse minek, preemiad töö eest internaadiaias või kolhoosi-põllul ja veel palju muud. On väga oluline, et kasvataja tutvustaks internaadi õpilaskollektiivi aegsasti oma töö-plaani tähtsamate punktidega — see loob perspektiive ja võimaldab paljude ürituste ettevalmistamisel kasutada kol-lektiivi jõudu.

Väga suurel määral aitavad internaadi kollektiivi ühte liita traditsioonid. «Miski ei tugevda kollektiivi nii kui traditsioon,» rõhutas Makarenko. «Kasvatada traditsioone, säilitada neid — see on kasvatustöös erakordselt tähtis ülesanne. Kool, milles ei ole traditsioone, ei saa muidugi olla hea kool.»¹ Paraku on meie internaatides traditsioone väga vähe, võimalused nende loomiseks on aga ammenda-matud. Traditsioonideks võiksid kujuneda näiteks inter-naadi töö alguse pidulik tähistamine sügisel ja uute liik-mete vastuvõtmine internaadiperre, internaadi kroonika pidamine, kasvandike sünnipäevade tähistamine, kevadi-sed spordivõistlused naaberkooli internaadiga, kohtumine internaadi endiste kasvandikega, internaadi töö pidulik lõpetamine kevadel. Võimalusi on siin palju, üldist retsepti nende kasutamise kohta aga ei saagi anda, sest iga kollektiivi traditsioonides peab olema midagi omapärast, teistest erinevat, kollektiivi omaloomingut. Traditsioonid on võim-saks kasvatusvahendiks, mida on vaja senisest enam hakata kasutama.

Üheks tugevaks kollektiivi edasiviivaks jõuks on võist-lus ja seda tuleb rakendada ka internaadis. Võistlus inter-naadis peaks toimuma põhiliselt toakollektiivide vahel. Et

¹ A. S. Makarenko, Kommunistlikust kasvatuses, Tallinn 1954, lk. 248.

toakollektiivid oleksid enam-vähem võrdvõimelised, peaksid nad koosnema erivanuselitest õpilastest, nii et igas kollektiivis oleks nii nooremaid kui ka vanemaid liikmeid. Selle põhimõtte rakendamine on tähtis mitte ainult võistluse korraldamise, vaid ka mitmete teiste kasvatustöö aspektide seisukohalt (suuremad õpilased õpivad abistama väiksemaid ja hoolitsema nende eest, väiksemad aga võtavad suurematelt üle positiivseid käitumisjooni).

Tubadevahelist võistlust on kõige otstarbekohasem organiseerida komplekskena, nii et see haarab mitmeid tegevuse liike. Arvesse tulevad näiteks tubade kord ja puhtus, sisekorra eeskirjade täitmine, õpilaste töö korrapidajatena ja toimkondades, spordivõistluste tulemused, õpilaste osa internaadi ürituste korraldamisel, töö internaadi aias, kolhoosipõllul, internaadi mööbli remont ja väiksemate esemete (nagid, taburetid, lumelabidad) valmistamine. Õppe- ja kasvatuskõiguse küsimuste lülitamisega tubadevahelise kompleksvõistluse tingimustesse tuleb olla ettevaatlik, kuid aruka pedagoogilise lähenemise korral on see siiski võimalik.

Võistlus vajab selget, täpset ja küllaltki lihtsat arvestussüsteemi, mis oleks kõigile õpilastele arusaadav. Võistlusest tuleb teha süstemaatiliselt kokkuvõtteid ja seda võimalikult näitlikult. Võistluse lõpul autasustatakse võitjaks tulnud tuba väljakuulutatud preemiaga.

Internaadisisesel võistluse kõrval on soovitatav praktiseerida võimalikult palju võistlusi ka teiste koolide internaadidega. Siin tulevad kõne alla kõigepealt spordivõistlused, aga ka mitmed võistlused isetegevuse alal, nagu võistlus parima laulja, deklamaatori, kõnemehe selgitamiseks. Et internaadidevaheliste võistluste korraldamine on küllaltki keerukas, tuleb otsida vorme, mis ei vaja võistlejate isiklikku kontakti, n. ö. kaugvõistlusi. Selliselt võiks korraldada korrespondentsvõistlusi mitmetel spordialadel, malematšide telefoni teel, õpilaste jooniste ja fotode, samuti käsitööde võistlusi.

2. KÕLBELINE KASVATUS.

Internaadi õpilaskollektiivi kujundamise ja kasvatamisega täidavad kasvatajad üht kõlbelise kasvatuse olulist ülesannet, nimelt kollektiivsustunde kasvatamist õpilastes. Ka kõlbelise kasvatuse teised ülesanded peavad olema pidevalt kasvataja tähelepanu keskpunktis. Kogu kõlbelise kas-

vatuse aluseks olgu kommunismiehitaja moraalikoodeks, mis on esitatud NLKP programmis.

Nii kasvatajad kui ka klassijuhatajad korraldavad õpilastega eetilisi vestlusi. Kindla süsteemi saavutamiseks ja tarbetu parallelismi vältimiseks peab kasvatajate ja klassijuhatajate vahel selles küsimuses olema tihe koostöö. Kui kasvataja on kursis klassijuhatajate eetiliste vestluste teemaatikaga, siis saab ta oma vestluste raames klassijuhatajate poolt algatatud küsimusi süvendada ning detailiseerida, samuti võtta oma vestluste plaani nendega seoses olevaid probleeme, mis on tähtsad internaadi kasvatustöö seisukohalt.

Internaadielu kogu oma mitmepalgelisusega, õpilaste käitumine internaadis tekitab tihti vajaduse ühe või teise eetilise vestluse järele, mida plaanis ei ole ette nähtud. Nii-sugustel eksprompt peetud vestlustel on küllaltki suur tähtsus, sest need võimaldavad kasvatajal operatiivselt reageerida õpilaste käitumisele, kiiresti hukka mõista sugenevaid väärnähtusi ja õigel ajal veenda õpilasi.

Peale vestluste võib internaadis kasutada eetiliste normide selgitamiseks väga mitmesuguseid töövorme, nagu kinofilmide ja teatrietenduste vaatamist ja arutlemist, kirjandusteoste lugemist koos kollektiivse aruteluga, vaidlusõhtuid noori huvitavate kõlbeliste küsimuste kohta, kohtumisi tööeesrindlastega jne.

Internaadis, kus õpilased viibivad kestvalt kasvataja pedagoogilise juhtimise sfääris, on väga oluline õpilaste harjutamine eetiliste normide täitmisele. Vähe on sellest, kui kasvataja ainuüksi vestleb sõprusest, seltsimehelikkusest ja vastastikusest abistamisest, ei loo aga tingimusi, et õpilased oma igapäevases elus seda tegelikult tegema harjuksid. Põhilised nõuded internaadi õpilaste käitumisele on esitatud õpilasreegls ja internaadi kodukorras. Nende nõuete ellurakendamine harjutamise ja nõudlikkuse teel on kasvataja pidevaks ja igapäevaseks ülesandeks. Hästi koostatud ja kaunilt vormistatud internaadi kodukord võib muutuda formaalseks paberilipakaks, kui selle nõuete ellurakendamiseks ei tehta püsivat tööd. Nii on vaja kasvatajatel tõsiselt tähelepanu pöörata sellele, et öörahu ei jääks ainuüksi nõudeks, vaid et seda ka tegelikult täidetaks.

Et kodu ei anna lastele alati piisavat eeskujut mõnedes käitumisküsimustes, siis peab seda tegema internaat. Nii-

sugused käitumisprobleemid, nagu lauakombed, käitumine piduõhtul, raamatukogus, kaupluses, kinos, teatris, bussis jm., vajavad hoolika selgitamise kõrval ka pidevat harjutamist.

3. IDEELIS-POLIITILINE KASVATUS.

Internaadi kasvatustöö üheks olulisemaks ülesandeks on õpilaste ideelis-poliitiline kasvatamine. Kasvatajatel on selles tööloigus tõsisteks abilisteks pioneeri- ja komsomoli-organisatsioon. Kasvatajad koos pioneeride ja kommunistlike noortega hoolitsegu selle eest, et internaadi õpilased loeksid ajalehti ja ajakirju («Säde», «Noorte Hää», «Pioneer», «Noorus» jt.), oleksid hästi kursis meie kodumaa sise- ja välispoliitiliste sündmustega. Süstemaatiliselt tuleb korraldada poliitinformatsioone ja teha seda nii, et need ei tutvustaks õpilasi ainult faktidega, vaid õpetaksid ka õigesti aru saama rahvusvahelise elu sündmustest. Õpilasi haaravad elavalt poliitilise sisuga viktoriinid (võistlusmoment!), mis võimaldavad huvi äratamise kõrval ka mõningal määral kontrollida õpilaste kursisolekut meie maa sise- ja välispoliitikaga.

Internaadis on õpilastel head võimalused oma kodukoha tänapäeva ja revolutsioonilise mineviku tundmaõppimiseks. Kohtumised vanade revolutsionääridega annavad õpilastele palju huvitavat materjali revolutsioonilise võitluse ajaloost; Suures Isamaasõjas langenud Nõukogude armee võitlejate ja fašismiohvrite kangelaskalmude korraldamine õpilaste poolt on suure kasvatusliku väärtusega. Oluline on õpilaste tutvustamine seitseaastaku ülesannetega ja rajooni ning kodukolhoosi võitlusega nende täitmise eest.

Internaadi õpilaste kasvatamisel rahvaste sõpruse vaimus on heaks töövormiks õpilaste kirj vahetus teiste liiduvabariikide, rahvademokraatiamaade ja ka kapitalistlike maade õpilaste ja noortega.

Ka kunstilise isetegevuse korraldamisel internaadis võib leida palju huvitavaid töövorme, mis on suunatud õpilaste ideelis-poliitilisele kasvatamisele. Mitmesuguste temaatiliste õhtute korraldamine, sõnalis-muusikaliste montaažide, rahvaste tantsude ja laulude õppimine avab laialdased võimalused õpilaste kasvatuslikuks mõjustamiseks.

4. TÖÖKASVATUS.

Praegu teoksil oleva koolielu ümberkorraldamise juht-mõtteks on töökasvatuse igakülgne arendamine. Selle põhi-mõtte järgimine on vajalik ka internaadi kasvatustöös.

Töökasvatuse algetapiks on iseteenindamine. Positiivse faktina meie internaatide kasvatustöö kohta tuleb märkida seda, et iseteenindamist on internaatides juba aastaid rakendatud ja see ei kujuta endast mingit uudset töövormi, nagu ta seda on koolile. Iseteenindamise sujuvaks kulge-miseks on vajalik kindel ülesannete jaotus, töögraafikute koostamine brigaadidele, toimkondadele ja korrapidajatele. See on nõukogu ülesandeks. Internaadi juhataja ja kasva-tajate ülesandeks on hoolitseda, et õpilastel oleksid kasu-tada vajalikud töövahendid ja -rõivad: harjad, lapid, panged, saed, kirved, triikraud, tolmuimejad, pesumasinad, kitlid, põlled, kindad ja muu vajalik. Iseteenindamistööde korraldamisel on vaja õpilasi täpselt juhendada, õpetada nendele õigeid töövõtteid. Kasvatajad peaksid siin kasu-tama M. Eesmaa brošüüri «Kooliruumide korrastamine» (ilmunud 1960).

Peale internaadiruumide korrastamise, köögis ja söögi-toas töötamise, vee ja puude muretsemise saavad inter-naadi õpilased teha mitmeid muidki töid. Nii näiteks on internaadi ruumide ja mööbli väiksem remont õpilastele täiesti jõukohane, on vaja seda ainult organiseerida. Inter-naadi õpilastest võib organiseerida remondibrigaadi, kes teeb jõukohaseid parandustöid. Õpilased võivad vedada internaadile kütust, töötada internaadi aias, valmistada mööblit ja tööriistu (taburetid, riidenagid, riidepuud, tea-dete tahvlid, stendid, lumelabidad, rehad), rajada ja kor-rastada spordiväljakuid, valmistada spordivahendeid, kor-rastada kooli ja internaadi ümbrust, abistada kolhoosi põllutööl, käia üheskoos seenil ja marjul internaadi tal-vise söögisedeli rikastamiseks, abistada kokka kapsaste sissetegemisel, keediste ja mahlade valmistamisel, valmis-tada ja korrastada õppevahendeid, korrastada raamatuid kooli või rahvamaja raamatukogus, abistada kolhoosi näit-liku agitatsiooni kujundamisel jpm.

5. ESTEETILINE KASVATUS.

Kuigi meil toimub linna ja maa vaheliste erinevuste kiire kadumine, on kultuurikolled — kinod, teatrid, kunsti-

näitused, kontserdid — praegu veel linnas kättesaadavamad kui maal. Seepärast tulebki maakoolis ja internaadis pöörata õpilaste esteetilisesele kasvatamisele erilist tähele- ja mitte pageda «meil pole selleks võimalusi» taha.

Suur osa esteetilises kasvatuses on täita internaadi ruumidel. Kuigi meie internaatides valitseb üldiselt ruumikitsikus, ei tohi see tähendada nõudlikkuse vähendamist ruumide esteetilise kujundamise suhtes. Täie tõsidusega on vaja võidelda halva maitse vastu, mida õpilased mõnikord kodunt kaasa toovad väikekodanlikku laadi linate, patjade, vaibakeste või piltide näol. Peame jõudma selleni, et õiged arusaamad kodu kaunist kujundamisest jõuaksid internaadist õpilaste kaudu lastevanemateni ja et õpilased oskaksid ükskord oma kodu loomisel seda esteetiliselt kujundada.

Õpilasi on vaja tutvustada ka looduse, eriti oma kodu-looduse iluga. Pahatihti kalduvad õpilased arvama, et ilus on ainult eksootiline loodus. Kasvataja ülesandeks on avada õpilaste ees koduniidu, järve ja jõekäärude ilu.

Väga suured võimalused on internaadis õpilaste esteetiliseks kasvatamiseks kirjanduse kaudu. Töötades käsikäes kooli kirjandusõpetajaga, juhib ja suunab kasvataja õpilaste klassivälist lugemist, arendab neis huvi ja armastust hea kirjanduse vastu. Nii mõnigi kord tuleb kasvatajal visa võitlust pidada kollase kirjandusega, mis õpilaskodude kummutisahtlitest või lakapealsetest pealetungi alustab. Õpilaste huvi ilukirjanduse vastu aitavad kasvatada mitmesugused kirjanduslikud üritused, mida internaadis võib korraldada, nagu kohtumised kirjanikega, ekskursioon raamatukokku, kirjanduslike tähtpäevade tähistamine, ülevaated ilmunud uudiskirjandusest, kirjandusteoste arutelud, kirjanduslikud kohtud, viktoriinid, mängud ja mõistatused, karnevalid kirjandusteoste tegelaste osavõtul jne.

Igati tuleb arendada õpilaste kirjanduslikku omaloomingut, kaastöö tegemist internaadi või kooli seinalehele, õpilasalmanahhile. Kirjandusliku omaloomingu alal võib korraldada mitmesuguseid võistlusi, nagu näiteks huumori- ja satiirivõistlus internaadielus esinevate väärnähtuste kohta.

Näitekunsti alal võib internaadis lavastada lühinäidendeid, dramatiseeringuid, sfseene ja dialooge, korraldada deklamaatorite võistlusi. Huvipakkuvateks üritusteks on teatri ja kino ühiskülastused koos järgnevate aruteludega.

Muusika alal kipub õpilaste huvi tihtipeale piirduma

nn. kerge muusika valdkonnaga. Seepärast tuleb internaadis teha süstemaatilist tööd õpilaste huvi äratamiseks sümfoonilise muusika vastu. Siin abistab kasvatajat paljuski raadio: võib korraldada muusikahariduslike saadete ja sümfooniakontsertide ühiskuulamisi ning helilindistada huvitavamaid muusikasaateid. Nii on võimalik internaadile luua sümfoonilise muusika fonoteek, mida saab hiljem korduvalt kasutada. Oma fonoteegi loomisel on soovitatav kasutada ka Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi fonoteegi abi. Muusikahuvilistest õpilastest võib luua internaadis orkestreid ja ansambleid, arendades nii õpilaste muusikalist isetegevust.

Kujutava kunsti kasutamine esteetilise kasvatusel alal ei ole maakooli internaadis kerge, kuid see pole siiski teostatamatu. Kasvataja saab tutvustada õpilastele eesti, vene ja teiste vennasvabariikide ja välismaa kunstnike elulugusid ja reproduktsioonide kaudu ka loomingut, korraldada õpilastele joonistuste temaatilisi võistlusi ja näitusi parematest õpilastöödest.

Teraselt tuleb jälgida õpilaste vabal ajal tehtud käsitööde kunstilist taset, et siingi ei lööks lokkama väikekodanlik maitse. Kasvataja saab õpilaste maitse suunamisel ja kasvatamisel kasutada eeskujusid ja näidiseid albumitest «Käsitöid õpilastele» ning «Kunst ja Kodu».

6. KEHALINE KASVATUS.

Oluliseks ülesandeks internaadi kasvatustöös on õpilaste kehaline arendamine. Elu ja tegevus internaadis peab olema korraldatud nii, et ta karastab laste tervist, arendab igati nende füüsilisi võimeid ja kasvatab isikliku hügieeni harjumusi.

Igas internaadis peab päev algama hommikuvõimlemisega. Kuigi ruumikitsikus seda pahatihti takistab, saab hommikuvõimlemiseks ruumi leida kas hästiõhutatud koridoris või magalas, kevadel ja sügisel võimeldagu aga kindlasti õues, värskes õhus.

Tingimata on vaja hoolitseda selle eest, et õpilased saaksid iga päev viibida väljas. See probleem on eriti akuutne nendes internaatides, kus internaadiruumid asuvad koolimajas. Seal juhtub mõnikord sügisel ja talvel lühikese päeva puhul, et õpilased koolimaja seinte vahelt välja ei saagi. See on aga kuritegu laste tervise vastu. Jalutuskäigud, töö, sport värskes õhus on hädavajalikud iga päev.

Internaadis on head võimalused mitmesuguste spordialade ja mängude õpetamiseks, ning neid tuleb kasutada. Kasvataja peab hoolitsema selle eest, et kõik internaadi õpilased oskaksid suusatada, uisutada, tegeleksid mõne kergejõustikualaga. Õpilased tunnevad elavat huvi mitmesuguste spordimängude vastu, seepärast tuleb internaadides mängida rahvaste-, võrk-, korv-, jalg- ja väravpalli. Peale selle peaks igal kasvatajal olema varuks hea hulk liikumismänge mängimiseks nii väljas kui ka ruumis.

Pidevalt tuleb internaadis tegelda tervishoiuküsimustega.

Et harjutada õpilasi täitma isikliku hügieeni nõudeid, selleks on vajalik süstemaatiliste vestluste kõrval ka pidev harjutamine ja kontroll. Näiteks on ööpesu kandmine just poiste osas küllaltki raskesti teostatav, see nõuab selgitamise kõrval pidevat nõudlikkust ja kontrollimist. Sageli tuleb internaadis juttu teha ka mõnedest tervishoiu eriküsimustest, nagu näiteks lugemise- või spordihügieenist.

Õpilaste kaasatõmbamiseks kehakultuuri- ja sporditööle internaadis aitab palju kaasa vastav propaganda. Tahvlid ja stendid internaadi parimate sportlaste piltide ja tulemustega, internaadi rekordite tabelid, auhindade ja diplomite eksponeerimine, telefoni või kirja teel peetava male matšpartii seisu väljapanek demonstratsioonilaul ühiseks analüüsimiseks, pidev spordiinformatsioon, sporditemaatilised õhtud, mõistatused, viktoriinid, kohtumised tuntud sportlastega, ennustusvõistlused suuremate spordivõistluste eel — kõik see äratav õpilastes huvi spordi ja kehakultuuri vastu.

Selleks et saavutada internaadis häid tulemusi kehalise kasvatuse alal, ei pruugi kasvataja sugugi olla vastava ala spetsialist. Tähtis on sellele tööloigule pidevalt tähelepanu osutada ja, mis peamine, õpilasaktiiv tööle rakendada. Pioneerinstruktorid, internaadi tublimad sportlased, spordikooli õpilased saavad õpetada teistele õpilastele mitmesuguseid mänge, spordialasid, korraldada huvitavaid võistlusi ja muid spordiüritusi, haarates nii kaasa kõiki internaadi õpilasi kehakultuuri- ja sporditöösse.

7. PIONEERI- JA KOMSOMOLITÖÖ.

Kasvatustöö edukus internaadis sõltub suurel määral sellest, kuidas kasvataja oskab oma töös toetuda pioneerija komsomoliorganisatsioonile. Nendes organisatsiooni-

des peitub tohutu jõud, mida kasvatustöös saab rakendada. Need organisatsioonid peavad kasvatajale olema kõige lähedasemaks ja paremaks abiliseks. Täiesti väär on suhtumine, nagu ei oleks kasvatajal mingeid ülesandeid pioneeritöö alal, nagu peaksid sellega tegelema ainuüksi vanempioneerijuht ja klassijuhatajad. Selline seisukoht on seda vildakam, et pioneeritöö ei ole kooli või internaadi elust rangelt eraldatud tegevus, vaid hõlmab ka kogu internaadi elu, hõlmab kõiki neid tegevusi, millest lapsed üldse osa võtavad. Seega ei ole pioneeritöö ülesandeks ainuüksi pioneeride kasvatamine, vaid pioneeritöö kaudu kasvatatakse kõiki õpilasi, sõltumata sellest, kas nad kuuluvad pioneerorganisatsiooni ridadesse või mitte. Kasvataja kohustusi pioneeritöö alal ei tohi aga mõista pioneeride väiklase hooldamisena, nende eest töö äratagemisena. Kasvatajal tuleb igati arendada pioneeride initsiatiivi ja algatusvõimet, andes neile võimalikult rohkem jõukohaseid ülesandeid lahendada.

Kõige otstarbekohasem on pioneeridele ülesandeid anda pioneeriaktiivi, rühmanõukogu kaudu. Pioneeriülesandeks võib olla töötamine internaadi nõukogus, toavanemana, sanitaarposti liikmena, kehakultuuri-instruktorina, kes juhatab hommikuvõimlemist ning õpetab teisi mängima ja sportima, samuti vastutamine värskete ajalehtede, lauamängude eest internaadis. Niisuguseid ülesandeid leidub internaadis arvukalt. Pidevate ülesannete kõrval saavad pioneerid palju ära teha ka jooksvas töös tekkinud ülesannete lahendamisel, näiteks internaadi mööbli remontimisel, mõne ürituse ettevalmistamisel ja paljus muuski.

Kasvataja peab tundma hästi pioneeriastmete nõudeid. (Nii pioneeriastmete kui ka üldse pioneerorganisatsioonis tehtava kasvatustöö kohta leidub materjali L. Pritsu raamatus «Kasvatusest pioneerorganisatsioonis», Tallinn, 1960). Et astmenõuded on kogu pioneeritöö aluseks, siis peab kasvataja neid ka internaadi töös tõsiselt arvestama ja nendest lähtuma juba kasvatustöö planeerimisel.

Internaadi kasvatustöö peab olema korraldatud selliselt, et see annab pioneeridele teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud astmenõuete täitmiseks. Kuna astmenõuetes on palju niisuguseid oskusi ja teadmisi, mida pioneer saab rakendada kollektiivi huvides (näiteks nõue: «Tee tuba korda, paranda ja nõelu pesu ja rõivaid, ole abiks toidu valmistamisel, korista hoovi», või «Oska anda esmaabi väikse-

mate vigastuste, lõikehaavade, põletushaavade jne. puhul»), siis on nende teadmiste ja oskuste õpetamine kõige tihedamalt seotud kogu internaadi eluga. Märkimist vajab seegi, et paljude astmenõuete täitmist on internaadis pioneeriaktiivil väga kerge kontrollida, palju kergem kui kodus elavate õpilaste puhul.

Internaadi kasvatustöös tuleb mõelda ka pioneeri-instruktorite ettevalmistamisele, arendada ja süvendada igati pioneeride huvialasid. Pioneeri-instruktorite ettevalmistamine internaadis tähendab aga seda, et kasvatajale sirguvad aktiivsed abilised, sest instruktorite ülesandeks on ka oma oskuste ja teadmiste edasiandmine teistele õpilastele. Kasvataja võib internaadis tegevusse rakendada ka neid instruktoreid, kes internaadis ei ela.

Keskkooli internaadis on kasvatajal tugev liitlane komsomoliorganisatsiooni näol. Kommunistlikud noored abistavad kasvatajat internaadi õpilaste ideelis-poliitilisel kasvatamisel. Nad hoolitsevad näitliku agitatsiooni eest internaadis, selgitavad õpilastele meie partei poliitikat, korraldavad poliitinformatsioone, loenguid ja ettekandeid, viktoriine, kohtumisi tööeesrindlastega ja Suurest Isamaasõjast osavõtnud inimestega, organiseerivad kodukoha revolutsioonilise mineviku tundmaõppimist. Kommunistlikud noored saavad palju ära teha õpilaste vaba aja sisustamisel internaadis, olles ühiskondlikult kasuliku töö initsiaatoriteks ja eestvedajateks, korraldades kino ja teatri ühiskülastusi koos nähtu aruteluga, kirjanduslikke õhtuid, internaadi piduõhtuid, mitmesuguseid spordiüritusi. Komsomoliorganisatsiooni liikmed peavad olema tihedalt seotud internaadi õpilaskollektiivi juhtimisega, kuuludes internaadi nõukogusse ning korraldades internaadi nõukogu ja kooli komsomolikomitee ühiseid nõupidamisi

III. PEDAGOOGILISE PROTSESSI ORGANISEERIMINE JA JUHTIMINE KOOLIINTERNAADIS.

Internaadi õppe- ja kasvatustöö organiseerimisel on üheks põhiliseks küsimuseks kasvatajate valik. Kasvatajast oleneb kasvatustöös soovitud tulemuste saavutamine või pedagoogilise praagi tootmine. Sellepärast tuleb kasvatajate valikusse suhtuda väga suure nõudlikkusega. Internaadi kasvatajaks peab olema kogenud pedagoog, kellel on õpilaste seas autoriteeti, kes on mitmekesiste teadmiste,

huvide ja võimetega, kes oskab õpilaste elu ja tegevust organiseerida, õpilastele individuaalselt läheneda, kes mõistab õpilasi ja suhtub nendesse sõbralikult. Kõike seda tuleb internaadi juhatajal kasvatajate valikul silmas pidada. Tegelik elu näitab aga pahatihti hoopis teistsugust pilti: internaadi kasvatajateks määratakse õpetajad, kellel on teistest väiksem tundide koormus, et kasvataja palk nivelleeriks kõikide pedagoogide töötasud enam-vähem ühtlaseks. Niisugusel juhul esineb puhtmehhaaniline kasvatajate valiku printsiip. Võib ju juhtuda, et nii satub kasvatajaks õpetaja, kes selleks väga hästi sobib, aga võib juhtuda ka õpetaja, kes selle tööga toime ei tule. Siin kohal ei ole ülearune meenutada Makarenko sõnu: «Meil arvatakse, et iga inimene, igäüks kes tahes võib kasvatada, kui ta vaid määratakse kasvataja ametisse ja makstakse talle vastavat palka. Kuid ometi on see kõige raskem töö, lõppude lõpuks võib-olla kõige vastutusrikkam töö, mis ei nõua isikult mitte ainult suurimat pingutust, vaid ka suurt jõudu, suuri võimeid.»¹

Kasvatajate mehhaanilise valiku puhul kaasneb sellega tihti ühe kasvatajakohta jagamine mitme pedagoogi vahel. Mõned internaatide juhatajad väidavad, et see kergendab tööd ettevalmistustundides, kuna saab rakendada mitmete erinevate ainete õpetajaid; samuti olevat parem kasvatus-tööd korraldada ja õpilaste tegevust organiseerida, kuna on tegemist mitmete erinevate võimete ja oskustega pedagoogidega. Need argumendid ei suuda siiski korvata puudusi, mis mitme väheste töötundidega töötava kasvataja puhul esinevad. Õigeks tuleb pidada vastupidist seisukohta — kasvatajakohtade kontsentreerimist võimalikult väheste pedagoogide kätte ja seda järgmistel põhjustel: 1) nii on kergem luua kasvatustöös kindlat süsteemi, 2) on kergem tagada õpilastele esitatavate pedagoogiliste nõuete ühtsust, 3) kasvataja saab õpilasi paremini tundma õppida, kuna on nendega pidevas kontaktis, 4) kasvataja on pidevalt kursis internaadi elu kõikide sündmustega, mis on kasvatustöös väga oluline, 5) ja lõpuks — kasvataja tunneb oma töö eest suuremat vastutust. Muidugi peab siin arvestama kohalikke tingimusi ja võimalusi, kuid üldiseks põhimõtteks tuleb siiski võtta see, et üht kasvatajakohta mitte liigselt jagada mitmete isikute vahel.

¹ A. S. Makarenko, Kommunistlikust kasvatuses, Tallinn 1954, lk. 299.

Kasvatatajal tuleks lubada koolis väikse koormusega töötada. See võimaldab kasvatatajal olla hästi kontaktis koolieluga, aineõpetajatega.

Kasvatataja töö on mitmetahuline ja keerukas. Et kasvatataja suudaks edukalt toime tulla temale pandud ülesannetega, selleks peab ta oma teadmisi ja oskusi pidevalt täiendama. Kasvatatajate enesetäiendamistöö organiseerimine ja kontrollimine on internaadi juhataja üheks oluliseks ülesandeks. Kui koolis on kolm või enam kasvatatajat, moodustatakse nendest kasvatatajate metoodiline komisjon (süü kuuluvad ka pikapäevarühma kasvatatajad, kuna nende töös on internaadi tegevusega palju ühist). Metoodiline komisjon kuulab ja arutab kasvatatajate referaate kasvatustöö metoodikast, korraldab vastastikust kasvatustöökülastamist ja töökogemuste vahetamist. Peale metoodilise komisjoni võtavad kasvatatajad osa rajooni pedagoogilise kabineti juures töötava kasvatatajate sektsiooni tööst.

Peale kollektiivse töö komisjonis ja sektsioonis on oluline ka kasvatatajate individuaalne enesetäiendamine, mis seisneb põhiliselt kirjanduse iseseisvas läbitöötamises. Kasvatataja peab kindlasti kursis olema kasvatusteooria alustega, tutvuma ilmuva kirjandusega, raamatute ja artiklitega sellelt alalt. Kasvatataja peab jälgima ka kõike seda, mis huvitab ja erutab noori: spordi- ja tehnikauudiseid, ilukirjanduslikke uudisteid, kunsti- ja muusikaküsimusi. Kasvatatajal tuleb tundma õppida ka käsiraamatuid, kust ta võib leida uusi mängu, tantse, mõistatusi, viktoriine, laule jne.

Internaadi töös on vajalik kindel päevarežiim, mille koostamine kuulub juhataja ülesannete hulka. Päevarežiimi koostamisel on soovitatav lähtuda järgmistest ajalistest komponentidest (arvud on antud astronoomilistes tundides):

Tegevus	Klassid		
	I—IV	V—VIII	IX—XI
1. Õppetöö koolis	3—5	5—6	5—6
2. Koduste ülesannete ettevalmistamine	1—2	2	2—3
3. Värskes õhus viibimine, päevane vaba aeg	3,5	3	2,5
4. Ohtuse vaba aja üritused internaadis, klassi- ja kooliväline töö	1—2	2—2,5	2—3
5. Hommikuvõimlemine, pesemine, riietumine, söögikorrad	2,5	2,5	2
6. Uni	11—10	10—9	9,5—8

Päevarežiimis tuleb õpilaste vanuselistest iseärasustest tulenevaid erinevaid ajanorme arvestada, kuid loomulikult ei saa koostada igale klassile eraldi päevarežiimi, vaid selle koostamisel tuleb aluseks võtta keskmised andmed. Nendest lähtudes saame järgmise näidis-päevarežiimi, mis vastab keskmiste ja vanemate klasside nõuetele:

7.00	tõusmine
7.05— 7.30	hommikuvõimlemine, pesemine; samal ajal tubade tuulutamine
7.30— 8.00	riietumine, magamistubade korrastamine
8.00— 8.30	hommikusöök
8.30— 9.00	ettevalmistused tundideks, koduste ülesannete kordamine
9.00—15.00	õppetöö koolis (vahepeal lõunaode)
15.00—15.30	lõunasöök
15.30—17.00	päevane vaba aeg värskes õhus; töö, mängud, sport
17.00—19.00	koduste ülesannete ettevalmistamine
19.00—20.00	vaba aeg (vajaduse korral õppimine)
20.00—20.30	õhtusöök
20.30—21.30	vaba aeg
21.30—22.00	rõivaste ja jalanõude korrastamine, ettevalmistused magamaminekuks
22.00— 7.00	uni

Kui internaadis on õpilasi ka I—IV klassini, siis tuleb päevarežiimi teha mõningaid täiendusi. Et algklasside õpilaste tunnid lõpevad varem, siis tuleb juba enne lõunasööki näha nende jaoks ette teatud tegevusi: mängu, viibimist värskes õhus jne. I—II klassi õpilastele tuleks pärast lõunasööki ette näha tund aega päevast magamist. Koduste ülesannete ettevalmistamise kestus on algklasside õpilastel lühem ja magamaminek varasem (kell 21.00). Tuleb aga jälgida seda, et vanemad õpilased hiljem magama minnes ei ärataks nooremaid.

Esitatud üldiste nõuete kõrval tuleb päevarežiimi koostamisel arvestada ka kohapealset olukorda, nagu õppetöö algust koolis, kooli ja internaadi vahelist kaugust jne.

Kasvatustöös vajalikud ühtsed nõuded peab fikseerima internaadi kodukord. Esitame siinkohal kodukorra skeemi, milles on ära märgitud põhiküsimused, millest internaatide juhatajad saavad lähtuda kodukorra koostamisel. Internaadi kodukord peaks sisaldama järgmisi põhiküsimusi:

1. **Internaati vastuvõtmine.** Kui kaugel elunevaid õpilasi internaati võetakse, kellele esitada avaldus, kas kirjalikult või suuliselt, missuguseks tähtjaks.

2. **Õpilaste toitlustamine.** Kas see toimub toidunormide või raha alusel. Missuguseks tähtjaks (või graafiku järgi) ära tuua toiduained või raha, kellele üle anda. Kui internaadis võivad õpilased kasutada lisaks ühistoidule oma toiduaineid, siis märkida ära, kus neid hoida, millal kasutada.

3. **Iseteenindamine, töökohustused ja korrapidamine.** Oma voodi, kapi, töökoha, rõivaste ja jalatsite korrastamine. Internaadi ruumide korrastamine. Missugused toimkonnad töötavad, mis ajal, õpilaste osavõtt nendest. Missugused korrapidajad on internaadis, kui pikaks ajaks, nende ülesanded.

4. **Kord ja distsipliin internaadis.** See küsimuste piirkond on kõige olulisem, see on kogu kodukorra tuumaks. Siin tuleb ära märkida kõigepealt üldised korranõuded, siis üksikute ruumide (söögituba, magala jne.) kasutamislõuded ja käitumislõuded päevarežiimi erinevatel ajamomentidel. See probleemide tsükkel vajab kõige ulatuslikumat ja üksikasjalikumat liigendamist.

5. **Sanitaar-hügieeniline töö.** Üldised nõuded õpilase puhtusele, millal end pesta, saunas käia, ihu- ja voodipesu vahetada. Puhtuse hoidmine internaadi ruumides. Haigestunud õpilaste eraldamine.

6. **Internaadi nõukogu ja aktiiv.** Nõukogu ülesanded ja kohustused, liikmete arv, nende valimine, kooskäimise sagedus. Aktiiv (toavanemad, sanitaarvolinikud jne.) ja selle ülesanded.

7. **Ergutused ja karistused internaadis,** nende astmestik. Kollektiivi osa ergutuste ja karistuste määramisel.

Esitatud skeemis on märgitud ainult põhipunktid, mida kodukorra väljatöötamisel tuleb ulatuslikult detailiseerida.

Kodukord tuleb õpilastega läbi töötada ja internaadis välja panna. Kuid kodukord jääb ainult formaalseks paberiks, kui selle nõudeid ei rakendata ellu igapäevases kasvatustöös.

Internaadi töö planeerimisel tuleb koostada kaks plaani. Kõigepealt on vajalik internaadi üldtööplaani (võib olla ka kooli üldtööplaani üks osa), kus on ära näidatud administratiivne ja majandusalane töö, internaaditöötajate vaheline tööjaotus, töö lastevanematega, kasvatustöö põhilised ülesanded ja suunad, samuti suuremad üritused. Üldtööplaani koostatakse internaadi juhataja poolt kas poole või terve õppeaasta kohta. See plaan ei saa aga konkreetselt ette

näha iga päev toimuvat kasvatustööd. Sellepärast on vaja veel teist dokumenti — konkreetset kasvatustöö plaani, milles nähakse juba täpselt ette iga päev tehtava kasvatustöö sisu ja vormid. Üheks võimaluseks on planeerida kasvatustööd nädala peale ja seda järgmise vormi järgi.

Kuupäev	Õppeülesannete täitmise abistamine ja kontroll		Vaba aja sisustamine				Märkusi
			Päeval		Öhtul		
	I—IV kl.	V—VIII kl.	I—IV kl.	V—VIII kl.	I—IV kl.	V—VIII kl.	

Lahtrisse «Õppeülesannete täitmise abistamine ja kontroll» kannab kasvataja õpilaste nimed, keda ta eriti kavatseb kontrollida, ja ained, millele ta enam tähelepanu pöörab. «Vaba aja sisustamise» alla kantakse tegevused ja üritused, mis õpilastele ette nähakse. «Märkuste» lahtrisse kannab kasvataja oma tähelepanekud õpilaste käitumise, tegevuste ja ürituste õnnestumise kohta. Seega kujutab antud vorm plaan-päevikut. Vanusejärgude eraldamine klasside kaupa on vajalik, sest erinevate tegevuste planeerimine võimaldab kasvatustöös arvestada õpilaste vanuselisi iseärasusi.

Kui jätta plaanist välja lõik «Õppeülesannete täitmise abistamine ja kontroll» (pidades selle asemel tabelit internaadi õpilaste jooksvate hinnete kohta), võib vaba aja sisustamist planeerida juba pikema aja peale — kas kuu või kvartali peale. Niisugune plaan ei ole sedavõrd konkreetne kui nädalaplaan, kuid võimaldab paremini seada perspektiive õpilaskollektiivi ette ja tagada süstemaatilist, igakülgselt kasvatustööd. Väheste kogemustega kasvatajatel on soovitatav kasutada siiski nädalaplaani.

Internaadi töö planeerimine peab toimuma kooskõlas kooli üldtööplaaniga ja klassijuhatajate tööplaanidega. Samuti tuleb internaadi töö planeerimisel arvestada pionieriasmete nõudeid ja kasvatustöö näidisprogrammi.¹

Töö planeerimisel tuleb kasvatajal kindlasti arvestada õpilaste soove ja ettepanekuid. Nende saamiseks on vaja

¹ Kasvatustöö näidisprogrammi eestikeelne väljaanne on käesoleva töö ilmumise ajal ettevalmistamisel.

õpilaskollektiivi igati ergutada. Õpilaste soovide ja ettepanekute kogumine ja kasvatajale edasiandmine on vaba aja sisustamise eest vastutavate nõukogu liikmete ülesandeks. Sellise tööviisi kasvatuslik mõju on suur, sest õpilased suhtuvad siis üritustesse kui o m a d e s s e, mida nad on varmad ise korraldama ja millest nad aktiivselt osa võtavad.

Tööd lastevanematega ei ole internaadis kerge korraldada: vanemad elavad kaugel, mistõttu kontakti hoidmine nendega on raskendatud. Seda tööloiku ei tohi siiski alahinnata, sest igal kodul ja perekonnal on oma lapse suhtes suur kasvatuslik mõju, ka siis, kui laps pidevalt kodus ei viibi. Sellepärast peavad kasvatajad kasutama võimalikult kõiki vorme lastevanematega kontakti hoidmiseks. Siin tulevad kõne alla niisugused töövormid nagu vestlused lastevanematega, kes on tulnud internaati toidunorme tooma, oma lapsi tooma või viima, kirjavahetus, lastevanemate väljakutsumine ja üksikjuhtumil ka kodude külastamine kasvatajate poolt. Kooli lastevanemate üldkoosolekute puhul tuleb korraldada eraldi vestlusi internaadi lastevanematele. Samuti on võimalik internaadi lastevanematele eraldi koosolekute korraldamine. Internaadi õpilaste lastevanematele tuleb juba esimesel koosolekul põhjalikult selgitada internaadi kodukorra nõudeid, vastutust internaadi ja õpilase isikliku varustuse eest (pesu, mööbel, seep, hambahari jne.), et vanemad oleksid nende küsimustega kursis ja saaksid nimetatud nõuete täitmisele ka omalt poolt kaasa aidata. Internaadi pedagoogid võivad korraldada ka internaadi lastevanemate koosolekuid piirkonniti (kolhooside või külanõukogude kaupa), sõites koos õpetajatega punkti, kuhu selle piirkonna lastevanemad on kerge kokku tulla.

Internaadi juhataja — kooli direktor peab pühendama internaadi töö kontrollimisele vähemalt niisama suurt tähelepanu kui kõigile teistele koolitöö osadele. Internaadi juhataja peab läbi vaatama ja kinnitama kasvatajate tööplaanid, jälgima ja kontrollima korda ja puhtust internaadis, päevarežiimi ja kodukorra nõuete täitmist, õpilaste käitumist ja distsipliini, ettevalmistustundide läbiviimist, kasvatajate poolt organiseeritud tegevusi ja kasvatuslikke üritusi õpilastele. Kasvatajate töö kontrollimine ja nende juhendamine on üheks vahendiks, mis aitab kasvatustööd internaadis pidevalt parandada ja täiustada.

РЕЗЮМЕ.

В программе партии, принятой на XXII съезде КПСС, подчеркивается, что необходимо развивать общественное воспитание детей. Этот принцип говорит также о большом значении школьных интернатов. В Эстонской ССР приблизительно 40% школ имеют интернаты.

Для достижения высокой успеваемости существенное значение имеет тесное сотрудничество учителей и воспитателей интернатов. Такое сотрудничество осуществляется в различных формах: посредством личного контакта, посещения уроков воспитателями, наблюдения учителей за подготовкой к урокам в интернате, особой тетради, в которой отражается связь с интернатом. В более крупных интернатах работа воспитателя облегчается тем, что все оценки учащихся, которые живут в интернате, заносятся в общий табель. Заполнение табеля организуется советом интерната.

Во время подготовки к урокам возникает необходимость заучивания уроков вслух. Для этого нужно выделить свободный класс, если же это невозможно сделать, то нужно использовать тот же класс, где учащиеся готовятся к занятиям, но в конце занятий. Те учащиеся, которые уже подготовились к занятиям, могут выйти из класса. Для них нужно организовать полезную и интересную деятельность. При подготовке к урокам надо использовать и учебно-наглядные пособия.

Оказывая помощь учащимся во время подготовки к занятиям, мы должны придерживаться следующего принципа: оказывать помощь лишь тогда, когда учащийся явно не может справиться с трудностью и сделал все, что смог. При проверке выполнения домашних заданий воспитатель должен избегать слишком детального контроля, так как дети при этом теряют чувство личной ответственности. Обязанность воспитателя — научить учащихся рациональным приемам заучивания учебного материала и научить детей пользоваться ими.

Воспитательная работа в интернате должна развивать

учащихся всесторонне. В воспитательной работе надо по возможности больше опираться на ученический коллектив. Жизнь коллектива интерната руководит совет интерната, который распределяет основные разделы работы между членами совета. В нравственном воспитании воспитатель должен исходить из принципов морального кодекса строителя коммунизма. Идеино-политическое воспитание учащихся является одной из основных обязанностей воспитателя. Важное место в интернате занимает трудовое воспитание. Эстетическое воспитание в интернате осуществляется с помощью различных методов и приемов. Существенной задачей воспитательной работы в интернате является физическое развитие учащихся. Успех в воспитательной работе во многом зависит от того, насколько воспитатель интерната сумеет опереться на пионерскую и комсомольскую организации. В этих организациях заложена огромная сила, которую можно и нужно использовать в воспитательной работе. Эти организации должны быть ближайшими и лучшими помощниками воспитателя.

Нагрузку воспитателя нежелательно делить между несколькими лицами. Заведующий интернатом должен систематически руководить и проверять повышение идейно-политического и общеобразовательного уровня воспитателями интерната. В работе интерната необходимы строгий режим дня и детальный распорядок дня. Для планирования работы в интернате желательно составить 2 плана: перспективный план и недельный план. Интернат должен поддерживать постоянную связь с родителями.

KOOLIINTERNAADI PÕHIMÄÄRUS.

Kinnitatud Eesti NSV haridusministri käskkirjaga
27. novembrist 1961. a. nr. 252.

I. Üldeeskirjad.

1. Algkoolide, seitsme- ja kaheksaklassiliste koolide ning keskkoolide internaadid organiseeritakse õpilastele, kes elavad koolist kaugemal kui kaks kilomeetrit ja kellele ei ole korraldatud regulaarset transporti kooli ja koolist koju.

Märkus. Internaati võidakse vastu võtta õpilasi sõltumata elukoha kaugusest järgmistel juhtumidel: a) halbade teolude tõttu; b) kui vanemad viibivad pikemaajalisel ärasõidul ja puuduvad sugulased, kes on kohustatud laste eest hoolitsema.

2. Internaadid avatakse ja suletakse rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsuse alusel.

3. Internaat peab asuma kooli lähedal; tal peavad olema magamisruumid, eraldi poeg- ja tütarlastele, söögiruum, köök kõrvalruumidega, õppimisruum koduste ülesannete ettevalmistamiseks, pesemisruumid ja nõuetekohased sanitaarsõlmed.

Märkus. Spetsiaalse õppimisruumi puudumisel võib selleks kasutada kooli klassiruumi või söögivaheagadel söögituba.

4. Internaadi juhatajaks on kooli direktor (juhataja).

5. Internaadi koosseis määratakse kindlaks vastavalt kehtivatele tüüpkoosseisudele.¹

Märkus. Kasvataja ametikoha (täie töötasumäära) jaotamine rohkem kui kahe pedagoogi vahel ei ole lubatud.

6. Internaadi teenindav personal võetakse tööle ja vabastatakse töölt kooli direktori (juhataja) poolt.

II. Õpilaste vastuvõtmine internaati.

7. Õpilasi võtab internaati vastu kooli direktor (juhataja). Vastuvõetud õpilased kantakse nimekirja, kuhu peale perekonna-, ees- ja isanime märgitakse ka internaati vastuvõtmise ja sealt lahkumise kuupäev.

¹ Internaaditöötajate normatiivid ja palgamäärad on kinnitatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega 8. augustist 1960. a. nr. 307 — «Käskkirjad ja Juhendid», 1960, nr. 7, lk. 5 jj.

8. Internaati on keelatud vastu võtta rohkem õpilasi, kui seda lubavad internaadi põrandapinna sanitaar-hügieenilised normid (3 m² õpilase kohta).

III. Internaadis elavate õpilaste õigused ja kohustused.

9. Õpilastele antakse internaadis elamise ajaks kasutada voodi, madrats, padi, tekk, voodipesu ja käterätikud. Internaadiruumid peavad olema varustatud üldkasutatavate esemetega (peegel, pesunõud, lambid jne.).

Õpilaste kasutusse antav pehme inventar peab olema märgistatud kooli nimetusega ja eseme laost käibele andmise kuupäeva ning aastaga.

Õpilastele kasutada antud pehme inventari kaotamise ja rikkumise eest kannavad vastutust kasvatajad ja lastevanemad või viimaseid asendavad isikud.

10. Internaadis elavate õpilaste meditsiiniline teenindamine toimub kooliarsti ja meditsiiniõe poolt.

11. Internaadis elavatele õpilastele antakse kolm korda päevas sooja toitu vanematelt, koolikohustuse fondist, piima normaliseerimisest, kolhoosidelt, ametiühinguorganisatsioonidelt, kooli õppe-katseaiast ja muudest allikatest saadud vahendite arvel.

Majanduslikult vähemkindlustatud perekondadest pärinevaid õpilasi toitlustatakse internaadi selleks otstarbeks ettenähtud eelarvelistest summadest. Tasuta toitlustamisele kuuluvate õpilaste nimekirja kinnitab erikomisjon, mis moodustatakse vastavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega 3. novembrist 1959. a. nr. 413 kinnitatud «Üldise koolikohustuse fondi põhimäärusele.»¹

Lastevanemate vahendite arvel toitlustatavate õpilaste toidukulu päevanorm määratakse kindlaks lastevanemate üldkoosoleku poolt. Lastevanemad on kohustatud tasuma toitlustamisraha üks kuu ette. Raha võidakse asendada toiduainetega, kusjuures lastevanemate poolt toodud toiduainete maksumus määratakse kindlaks riiklike jaehindade järgi.

Riiklike vahendite arvel toitlustatakse õpilasi eelarves ettenähtud päevase toiduraha ulatuses.

12. Internaadis elavad õpilased on kohustatud täitma kooli direktori poolt kinnitatud päevarežiimi, käituma vas-

¹ «Käskkirjad ja Juhendid», 1959, nr. 10, lk. 5—7.

tavalt kodukorra nõuetele ja võtma osa iseteenindamisest.

Iseteenindamisülesannete täitmisel, internaadi ruumide ja territooriumi korrastamisel tuleb silmas pidada kehtivaid ohutustehnika ja sanitaareeskirju.

Internaadis elavaid õpilasi ei tohi rakendada töödele, mis on ohtlikud laste elule ja tervisele (sanitaarsõlmede korrastamine, akende pesemine, elektriarmatuuride pühkimine, lume rookimine katuselt, töö katlamajas jne.).

13. Internaadi õpilaste üldkoosolekul valitakse õpilaskollektiivi elu juhtimiseks õpilasnõukogu. Nõukogu liikmete hulgast valitakse esimees, esimehe asetäitja ja sekretär ning jagatakse liikmete vahel järgmised tööloigud: õppetöö ja käitumine, kultuuritöö, sport ja kehakultuur, sanitaar-hügieeniline ja majandusalane töö. Õpilasnõukogu koosolekud toimuvad vajaduse järgi, kuid mitte harvem kui kaks korda kuus.

Märkus. Väikestes internaatides (õpilaste arvuga alla 20) ja algkoolide internaatides valitakse õpilasnõukogu asemel internaadi vanem ja tema asetäitja.

IV. Internaaditöötajate kohustused.

14. Internaadi tööd juhib kooli direktor (juhataja), kes vastutab internaadis elavate õpilaste kommunistliku kasvatusel ja internaadi majandusliku olukorra eest.

Internaadi juhataja koostab internaadi perspektiivtööplaani poolaastaks või õppeaastaks, arvestades seejuures õpilasakiivi ja kasvatajate ettepanekuid. Internaadi perspektiivplaani võib olla kooli üldtööplaani üheks osaks.

15. Internaadi majandust juhib kooli direktori abi majandusalal või majandusjuhataja. Kui kooli koosseisus ei ole nimetatud ametikohta ette nähtud, teeb direktor internaadi majanduse juhtimise ülesandeks ühele kooli töötajast, kes saab selle eest vastavat lisatasu.

Majandusjuhataja tagab õpilastele normaalsed elutingimused internaadis, korraldab toitlustamist, võtab lastevanemalt vastu toiduaineid ja sularaha; tagab internaadis elavate õpilaste isiklike asjade säilitamise, internaadi varustuse ja materjalide õige kasutamise, kütuse õigeaegse kohaleveo, normaalse kütmise ja valgustuse ning kõigi internaadi ruumide korrasoleku, internaadi laomajanduse korrasoleku ja õigeaegse pesupesemise, tuleohutuse ja sanitaareeskirjade täitmise; organiseerib ja kontrollib internaadi teenindava personali tööd.

Internaadi majandusjuhataja allub vahetult kooli direktorile.

16. Internaadi kasvataja peab olema vastava hariduse, mitmekesiste teadmiste, huvide ja võimetega kogenud pedagoog, kes oskab õpilaste elu ja tegevust organiseerida, õpilastele individuaalselt läheneda, mõistab õpilaste hingeelu ja suhtub nendesse sõbralikult.

Kasvataja peab kooli pedagoogilise kollektiivi liikmena osa võtma koolielu ümberkorraldamisega seotud küsimuste lahendamisest, õpilaste kommunistlikust kasvatamisest, nendele kindlate teadmiste andmisest, sotsialistliku ühiselu ja kultuurse käitumise harjumuste kujundamisest.

Kasvataja, toetudes oma töös kooli komsomoli- ja pionieriorganisatsioonile, kujundab õpilaskollektiivi, teeb ideelis-poliitilist kasvatustööd internaadis elavate õpilaste hulgas; sisustab õpilaste vaba aega mitmesuguste huvitavate üritustega, organiseerib ja juhendab õpilaste klassivälisest lugemist; korraldab ühiskondlikult kasulikke tööd; juhendab õpilaste tööd koduste ülesannete täitmisel ettevalmistustundides, kasvatades ühte-aegu aktiivsust ja vastutustunnet; hoolitseb selle eest, et õpilased täpselt täidaksid päevarežiimi ja kodukorda, õpilasreegleid ja sanitaar-hügieenilisi nõudeid; peab tihedalt sidet lastevanematega.

Kasvataja koostab koos internaadi õpilasnõukogu ning komsomoli- ja pionieriaktiiviga nädala- või kuu-tööplaani, mis kujutab endast nn. plaan-päevikut, kuhu kasvataja teeb märkusi ettenähtud tööülesannete täitmise kohta. Tööplaani kinnitab kooli direktor (juhataja).

17. Internaadi kokk valmistab internaadis elavatele õpilastele kvaliteetset toitu päevarežiimis ettenähtud ajaks; koostab menüü; võtab laost välja toiduaineid vastavalt menüüle; jaotab õpilastele valmistoidu vastavalt ettenähtud toidunormile; tagab köögis korra ja puhtuse; vastutab temale väljaantud kööginõude ja inventari säilitamise eest.

18. Koka-abi valmistab koka juhendamisel toitu, peseb sööginõusid, koristab kööki, jagab toitu, vajaduse puhul asendab kokka.

19. Koristaja-pesupesija koristab internaadiruume, võtab majandusjuhatajalt vastu pesu, peseb ja triigib seda ning annab puhta pesu majandusjuhatajale tagasi.

20. Internaadi arvepidamis- ja aruandlustöid teeb kooli arvestusalatöötaja, kes saab selle eest vastavat lisatasu.

V. Rahalised vahendid.

21. Internaadi rahalised vahendid koosnevad:

- a) eelarvelistest summadest;
- b) õppe-katseaia tuludest;
- c) lastevanematelt, šeflusettevõtetelt, kolhoosidelt, ametiühingutelt ja teistelt organisatsioonidelt laekuvatest summadest.

22. Kooli direktor koostab igal aastal internaadi erivahendite eelarve koos vastavate arvutuste ja seletuskirjaga. Eelarve kinnitatakse rajooni või linna haridusosakonna poolt. Internaadi krediite käsutab kooli direktor.

VI. Arvepidamine ja aruandlus.

23. Internaadis peetakse peale arvepidamisraamatute internaadis elavate õpilaste registreerimise raamatut ja õpilastele kasutamiseks väljaantavate õppe- ning muude vahendite raamatut; viimasesse annab õpilane eseme vastuvõtmise kohta allkirja.

24. Toitlustuskulude arvestus toimub kooskõlas Eesti NSV Rahandusministeeriumi juhendiga «Üldhariduslike koolide õpilaste toitlustamiseks ja neile ainelise abi osutamiseks ettenähtud vahendite planeerimisest ja arvestamisest».

25. Internaadi rahaline aruandlus esitatakse ettenähtud vormi järgi tähtaegadel, mis on rahandusorganite poolt eelarvelistele asutustele kindlaks määratud.

VII. Lõppeeskirjad.

26. Internaadil ei ole juriidilise isiku õigusi; ta kasutab kooli pitsatit ja nurgastampi.

SISUKORD.

	lk.
Sissejuhatus	3
I. Õppetöö kooliinternaadis	4
II. Kasvatustöö kooliinternaadis	15
1. Õpilaskollektiivi kasvatamine	16
2. Kõlbeline kasvatus	20
3. Ideelis-poliitiline kasvatus	22
4. Töökasvatus	23
5. Esteetiline kasvatus	23
6. Kehaline kasvatus	25
7. Pioneeri- ja komsomolitöö	26
III. Pedagoogilise protsessi organiseerimine ja juhtimine kooli- internaadis	28
Учебно-воспитательная работа в школьном интернате (Резюме).	35
Lisa: Kooliinternaadi põhimäärus	37

Сыэрд Юхан Лехович
Учебно-воспитательная работа.
в школьном интернате.

На эстонском языке

Ladumisele antud 7. II 1962. Trükkimisele antud 19. III 1962. Trükipoog-
naid 2,75. Tiraaž 1000. MB-00283.
Tell. nr. 906. Trükikoda «Kommunist».
Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind 10 kop.

10 kop.

A

23592

7159066